

UCHWAŁA Nr
RADY GMINY ZABÓR
z dnia

w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2029

Na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 poz. 2268 ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Rada Gminy Zabór uchwała Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2029 stanowiącą załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się wójtowi gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega rozplakatowaniu na tablicy ogłoszeń w urzędzie gminy i w poszczególnych sołectwach.

Przewodniczący Rady

Dariusz Tarnas

RADCA PRAWNY

Adam Urbaniak
Nr wpisu: R-ZG-ZG-481
26.01.2023r.

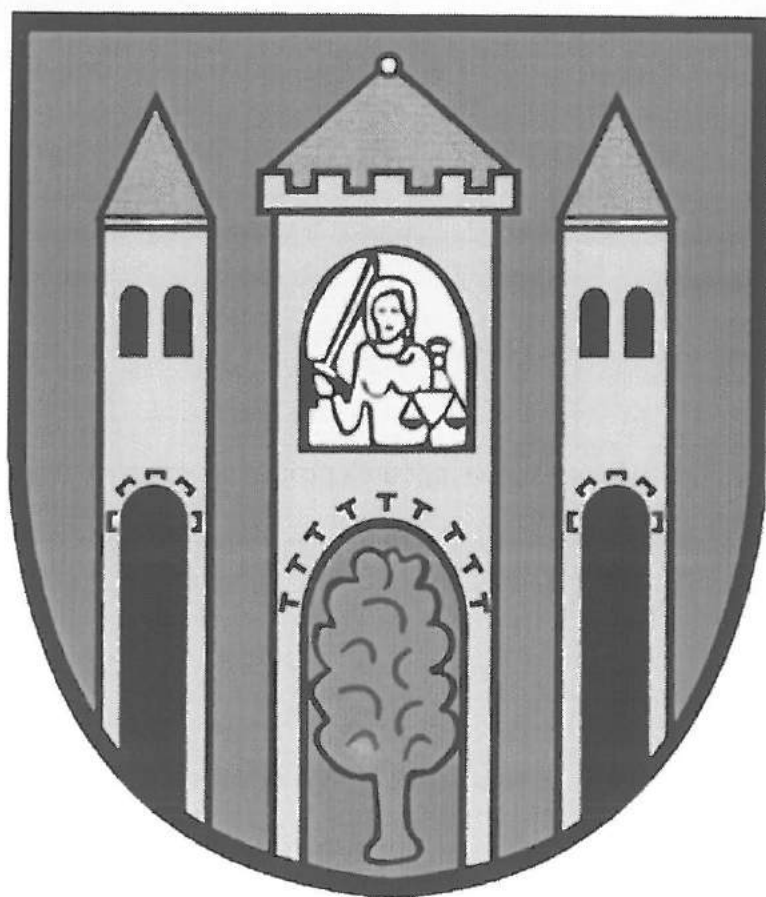
UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.), do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ponieważ obecna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór była opracowana na lata 2017-2022 zachodziła konieczność opracowania i wprowadzenia Strategii na lata kolejne czyli 2023-2029. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029, w myśl art. 16b ustawy zawiera w szczególności diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz wskaźników realizacji działań. Określa cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązywania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Jest dokumentem ogólnym i otwartym, który ma stanowić podstawę do opracowania kolejnych programów i projektów szczegółowych dotyczących rozwiązywania najważniejszych kwestii społecznych występujących w gminie a przede wszystkim ma się przyczynić do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Celem jej jest także wzmocnienie integracji społecznej wśród mieszkańców Gminy Zabór. Strategia jako wieloletni dokument programowy jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej a zatem podjęcie niniejszej uchwały jest uzasadnione. Uchwała nie wywołuje skutków finansowych dla Gminy Zabór.

Jolanta Salewicz-Woźniak

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH**

**w Gminie Zabór
na lata 2023-2029**

Zabór, 2022

Spis treści

Wykaz skrótów:	3
Wprowadzenie	4
Metodologia opracowania Strategii.....	6
Podstawy prawne.....	9
Spójność z dokumentami strategicznymi	12
1. Dokumenty europejskie.....	13
2. Dokumenty krajowe.....	14
3. Dokumenty regionalne.....	15
4. Dokumenty lokalne.....	15
Charakterystyka gminy Zabór	16
Położenie.....	16
Sytuacja demograficzna.....	17
Rynek pracy i sytuacja gospodarcza	19
Edukacja i wychowanie	21
Kultura, sport i rekreacja.....	22
Opieka zdrowotna	23
Bezpieczeństwo publiczne	23
Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej	25
Pomoc społeczna	32
Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.....	36
Diagnoza sytuacji społecznej	37
Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej.....	37
Wsparcie osób z niepełnosprawnością.....	44
Zdrowie psychiczne	48
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych.....	50
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.....	61
Aktywność i integracja społeczna seniorów	68

Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu	73
Wsparcie osób z problemem ubóstwa.....	77
Część programowa.....	81
Analiza SWOT	82
Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych	85
Kierunki rozwiązywania problemów społecznych	86
Ramy finansowe Strategii.....	104
System wdrażania Strategii	105
System aktualizacji Strategii.....	106
Komunikacja społeczna i promocja Strategii.....	107
Monitoring i ewaluacja.....	108
Wnioski i podsumowanie	111
Bibliografia	113
Spis rysunków, tabel, wykresów.....	114
Spis rysunków.....	114
Spis tabel.....	114
Spis wykresów	115

Wykaz skrótów:

- GBP** – Gminna Biblioteka Publiczna
- GKRPA** – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- GUS** – Główny Urząd Statystyczny
- KCPU** – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom
- KMP** – Komenda Miejska Policji
- KS** – Klub Seniora
- MŚP** – sektor małych i średnich przedsiębiorstw
- NGO** (ang. *non-government organization*) – organizacja pozarządowa
- OPS** – Ośrodek Pomocy Społecznej
- OSP** – Ochotnicza Straż Pożarna
- PARPA** – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- PCPR** – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- PES** – podmioty ekonomii społecznej
- PFRON** – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- PKI** – Punkt Konsultacyjno-Informacyjny
- pp.** – punkt procentowy
- PPP** – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- PUP** – Powiatowy Urząd Pracy
- PWD** – placówki wsparcia dziennego
- ROPS** – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
- UG** – Urząd Gminy
- ZI** – Zespół Interdyscyplinarny

Wprowadzenie

Przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, które dokonały się w XX w. były przyczyną przeobrażeń w sferze życia społecznego i doprowadziły do zmiany starych i powstania nowych problemów społecznych. Problem społeczny określany jest jako niekorzystne dla społeczności zjawisko, zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów: dotyczy wielu osób w społeczności, ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy, jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domaga się rozwiązania i można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie¹. Wśród problemów społecznych występujących w polskiej rzeczywistości wymieniane są: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Jednym z instrumentów polityki społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które są ważnymi dokumentami odnoszącymi się do polityki społecznej, a odpowiednio przygotowane i wdrażane prowadzą do rozwiązania kluczowych problemów społecznych występujących na danym terytorium.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029² jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mające na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Gminy. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań. Jej wdrażanie odbywa się poprzez szereg działań związanych z realizacją planów strategicznych. W celu zwiększenia skuteczności,

¹ Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.

² Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

konieczne jest systematyczne śledzenie zjawisk i problemów społecznych, które są przedmiotem Strategii.

Strategia będzie służyć osiągnięciu zaplanowanych celów, wraz ze szczegółowym określeniem sposobów dojścia do poprawy sytuacji społecznej w wybranych obszarach. W związku z tym, że rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, lokalna polityka społeczna wymaga od jej realizatorów strategicznego podejścia. Planowanie strategiczne, polegające na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są najistotniejsze kierunki działań, uwzględnia długi horyzont czasowy. Strategia stanowi zatem ważny instrument zarządzania, dzięki któremu możliwe jest rozpoznanie i wdrażanie przedsięwzięć o charakterze społecznym oraz integracja różnych środowisk lokalnych w ramach wspólnie zaplanowanych i skoordynowanych działań.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029 zawiera kilka części składowych: charakterystykę Gminy, diagnozę sytuacji społecznej oraz część programową obejmującą misję, wizję, cele, zadania przewidziane do realizacji, ramy finansowe, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację. W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej. Diagnoza sytuacji społecznej dokonana została w następujących obszarach:

- ✓ wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- ✓ wsparcie osób z niepełnosprawnością,
- ✓ zdrowie psychiczne,
- ✓ profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- ✓ przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- ✓ aktywność i integracja społeczna seniorów,
- ✓ promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- ✓ wsparcie osób z problemem ubóstwa.

Do każdego z tych obszarów wskazane zostały podstawowe informacje, działania interwencyjne i najważniejsze problemy wynikające z przeprowadzonej diagnozy.

Podsumowując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029 jest wyrazem zintegrowanego planowania strategicznego. Określa sposób osiągnięcia wyznaczonych celów i pozwala wypracować sprawny i efektywny system pomocy, umożliwiający skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych. Pozwoli to na zapewnienie mieszkańcom gminy Zabór dogodnych warunków do rozwoju i przyczyni się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa społecznego.

Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Wskazane w nich cele, zarówno strategiczne jak i operacyjne, mają za zadanie przybliżyć Gminę do osiągnięcia wskazanego przez lokalne władze i mieszkańców pożądanego jej obrazu w przyszłości. Tym co wyróżnia Strategię od innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Mimo, iż horyzont czasowy nie został wskazany w Ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, powinien on precyzować główne działania Gminy w zakresie zaspokajania społecznych potrzeb mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w długim okresie, tj. 5-10 lat.

Obligatoryjny charakter Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej istota i wpływ na kreowanie lokalnej polityki nakłada na jej realizatorów obowiązek tworzenia jej w sposób odpowiedzialny i spójny z zapisami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Zdefiniowane w dokumentach strategicznych problemy oraz kierunki działań skierowane na rozwój społeczno-gospodarczy Gminy i wsparcie mieszkańców w zaspokajaniu ich potrzeb, mają szczególne znaczenie dla opracowywania i wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Spójna wizja Gminy w przyszłości pozwala podmiotom realizującym zadania z zakresu polityki społecznej na wprowadzanie kompleksowych i adekwatnych do potrzeb mieszkańców działań.

Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Współpracy Gminy z Organizacjami Pozarządowymi, Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, Program Wspierania Rodziny, czy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcia w niej określonych elementów. Uwzględnienie ich oraz merytoryczna spójność dokumentów umożliwia pełne wykorzystanie potencjału Gminy w poszczególnych aspektach lokalnej polityki społecznej. Poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

1 etap

Analiza strategiczna

Analiza bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału umożliwia wskazanie obszarów problemowych występujących w Gminie. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemach i potrzebach jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych oraz trendów społecznych. Na tym etapie ocenie poddaje się również otoczenie jednostki samorządowej, które wpływa na jej rozwój i wykorzystanie dostępnych zasobów. Dodatkowym sposobem na określenie możliwości i ograniczeń Gminy jest analiza SWOT, wskazująca na jej mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

2 etap

Sformułowanie Misji i Wizji Strategii

Wizja zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest swoistym obrazem, do którego dąży Gmina za sprawą realizacji celów w niej wskazanych, natomiast Misja określa nadrzędny powód opracowania Strategii.

Źródło: opracowanie własne

3 etap

Określenie celów priorytetowych i zadań

W następstwie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej możliwe jest wskazanie głównych obszarów problemowych występujących na terenie Gminy. Wskazanie najdotkliwszych trudności mieszkańców i określenie kompleksowych działań minimalizujących ich skalę zapewnia realizację polityki społecznej zgodnej z oczekiwaniami i potrzebami, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.

4 etap

Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii

Ostatnim elementem Strategii jest określenie planu, zgodnie z którym ma zostać zrealizowana podczas okresu jej obowiązywania. Zarówno źródła i ramy finansowe, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, sposób komunikacji jak i sprawozdawczość mają niebagatelny wpływ na stopień i jakość jej wdrożenia, dlatego zarówno w trakcie, jak i po jej zakończeniu należy przeprowadzić ewaluację, umożliwiającą ocenę działań w odniesieniu do zamierzonych celów.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest narzędziem służącym instytucjom samorządowym i NGO odpowiedniemu wspieraniu oraz wzmocnieniu potencjału lokalnej społeczności. Z tego powodu proces jej tworzenia i wdrażania nie może pomijać udziału osób szczególnie nią zainteresowanych, czyli mieszkańców. Włączenie lokalnej społeczności w procesy decyzyjne nazywa się partycypacją społeczną, a jej najczęściej spotykanymi formami są konsultacje społeczne, warsztaty strategiczne z lokalną społecznością, a także badania diagnozujące zagrożenia oraz potrzeby mieszkańców w obszarach ujętych w dokumencie. Uspołecznienie Strategii i powierzenie części odpowiedzialności za jej charakter mieszkańcom daje możliwość zaplanowania działań adekwatnych do rzeczywistych oczekiwań społeczności lokalnej oraz stwarza warunki do pełniejszego wykorzystania jej potencjału.

Podstawy prawne

Opracowana całościowa, spójna i wieloletnia koncepcja rozwiązywania problemów społecznych danej gminy lub powiatu, podobnie jak inne dokumenty strategiczne, jest uwarunkowana prawnie. Podstawą jurejdczną do opracowania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest **ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej** (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.), stanowi, iż do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy *„opracowanie oraz realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka³”*.

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2268 z późn. zm.).

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Wśród najistotniejszych **ustaw kompetencyjnych, nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki, należy wyszczególnić** m.in.:

1. Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2009 r. poz. 946),
2. ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40),
3. ustawę z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.),
4. ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2000),
5. ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359).

Zakres podejmowanych działań, w tym w oparciu o poszczególne ustawy i rozporządzenia, wynika wprost z *ustawy o pomocy społecznej*, która jest kluczowym aktem prawa regulującym system pomocy i wsparcia świadczonego rodzinom w trudnej sytuacji życiowej.

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE WSPARCIA RODZINY I DZIECKA

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329),
3. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1744),
4. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 615 z późn. zm.),
5. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1205),
6. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249).

**AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY ZDROWIA
ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM**

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1119 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 633 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2133).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OŚWIATY, ZATRUDNIENIA ORAZ WSPARCIA SOCJALNEGO

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 573 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 690 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1915 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 176 z późn. zm.),
5. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 377 z późn. zm.),
6. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2021 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1009 z późn. zm.),
8. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 172 z późn. zm.),
9. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 504 z późn. zm.),
10. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1285 z późn. zm.),

11. uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023 (M.P. z 2018 r. poz. 1007),
12. ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1812),
13. ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE ASPEKTY FINANSOWE

1. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1672 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1634 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 217 z późn. zm.).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE POBYT CUDZOZIEMCÓW NA TERENIE KRAJU

1. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2354 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (t.j. Dz. U. z 202 r. poz. 1105),
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1264 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 583 z późn. zm.).

Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029 jest zgodna z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, kraju, na poziomie regionalnym oraz lokalnym. Rozdział ten przedstawia opis wyżej wymienionych dokumentów strategicznych.

1. Dokumenty europejskie

„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” jest kluczowym dokumentem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej. Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- ✓ rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- ✓ rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- ✓ rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich:

- „Unia innowacji” – projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy;
- „Młodzież w drodze” – projekt na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy;
- „Europejska agenda cyfrowa” – projekt na rzecz upowszechnienia szybkiego Internetu i umożliwienia gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego;
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” – projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej;
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” – projekt na rzecz poprawy otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspierania rozwoju silnej

i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurencyjności na rynkach światowych;

- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – projekt na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania popytu do podaży na rynku pracy, między innymi dzięki mobilności siły roboczej;
- „Europejski program walki z ubóstwem” – projekt na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa⁴.

2. Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029 jest zgodna z poniższymi dokumentami krajowymi:

- ✓ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), będąca aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, stanowi obowiązujący, kluczowy dokument dla Polski, w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia zawiera rekomendacje dla polityk publicznych oraz jest podstawą dla zmian w systemie zarządzania rozwojem.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030, której celem jest *rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia*⁵.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 stanowi kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

⁴ Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

⁵ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.

Ponadto wymienić można również dokumenty mające wpływ na kształtowanie polityki społecznej, takie jak:

- ✓ Strategia Demograficzna 2040;
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030;
- ✓ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej;
- ✓ Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- ✓ Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035.

3. Dokumenty regionalne

Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami strategicznymi dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029 są: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2021-2027 oraz Strategia Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2014-2022. Na szczeblu powiatowym wiodącym dokumentem wpływającym na lokalną politykę społeczną gminy Zabór jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2016-2022.

4. Dokumenty lokalne

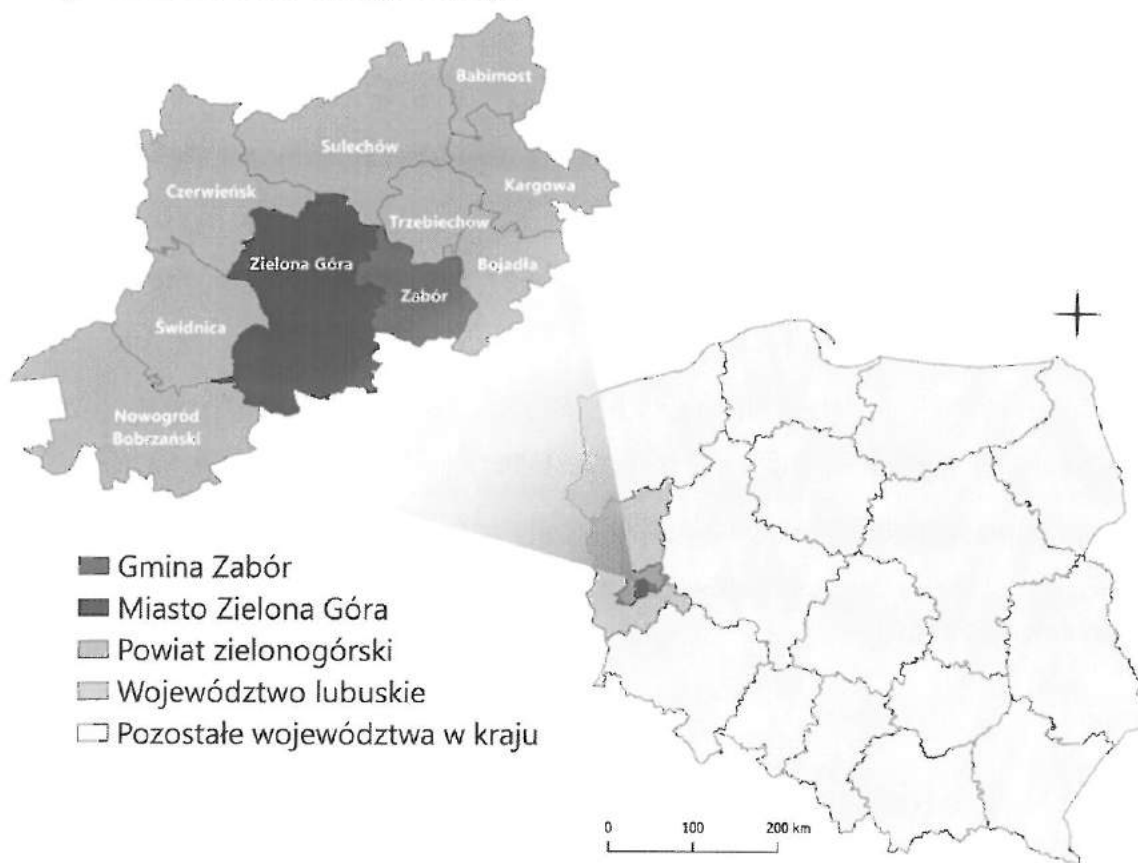
Najważniejszym dokumentem strategicznym na poziomie lokalnym dla gminy Zabór jest Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2015-2023, która nakreśla podstawowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy w dłuższej perspektywie czasowej, a jej zasadniczym celem jest zapewnienie możliwie najwyższej jakości życia mieszkańców.

Charakterystyka gminy Zabór

Położenie

Zabór to gmina wiejska położona w środkowo-wschodniej części województwa lubuskiego, w powiecie zielonogórskim. Jej teren zajmuje obszar 93 km², co stanowi 6,9% powierzchni całego powiatu. Jednostka sąsiaduje z następującymi gminami: Zielona Góra, Sulechów, Trzebiechów, Bojadła oraz Otyń (powiat nowosolski), a w jej skład wchodzi 8 sołectw.

Rysunek 1. Położenie gminy Zabór na tle powiatu zielonogórskiego, województwa lubuskiego i kraju

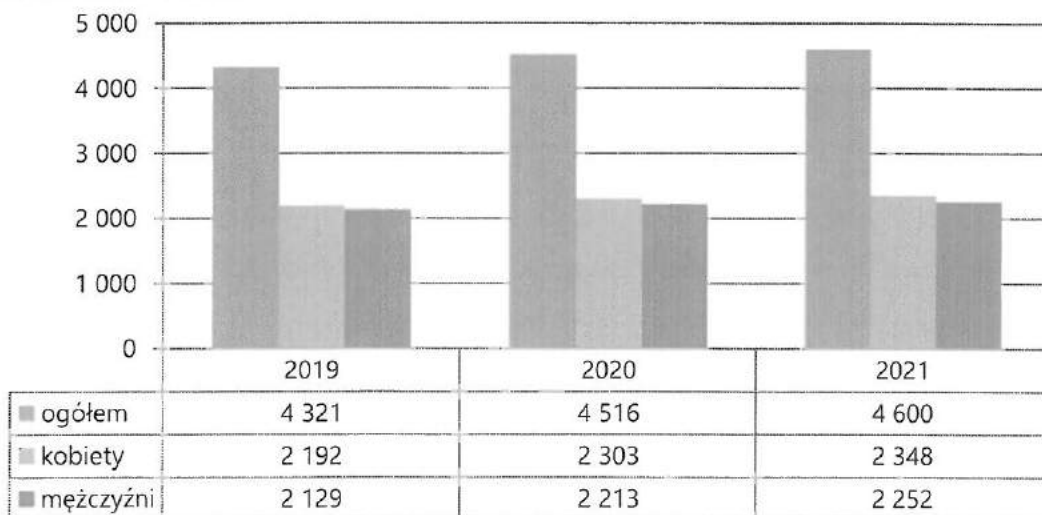
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

Sytuacja demograficzna

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwi wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Na koniec 2021 roku populacja Gminy liczyła 4 600 mieszkańców, natomiast na przestrzeni ostatnich trzech lat obserwuje się stopniowy wzrost liczby ludności Gminy. W 2019 roku Gminę zamieszkiwało 4 321 osób, w roku kolejnym o 195 osób więcej (4,5%), natomiast w 2021 roku nastąpił wzrost na poziomie 1,9% w stosunku do 2020 roku i 6,5% w porównaniu do roku 2019. Dysproporcja mieszkańców ze względu na płeć jest nieznaczna, gdyż w 2021 roku gminę Zabór zamieszkiwało łącznie 2 348 kobiet, które stanowiły 51,0% ogólnej liczby ludności oraz 2 252 mężczyzn, których udział w populacji był niższy o 2 pp. i wyniósł 49,0%. Współczynnik feminizacji w Gminie w 2021 roku wyniósł 104, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypadają 104 kobiety.

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Zabór z podziałem na płeć w latach 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W gminie Zabór w 2021 roku kształtował się on na poziomie 2,0, co daje wartość 0,44 na 1 000 ludności. Na przestrzeni lat 2019-2021 zauważalna jest tendencja spadkowa w zakresie wartości przyrostu naturalnego.

Tabela 1. Liczba urodzeń, zgonów i wartość przyrostu naturalnego w gminie Zabór w na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba urodzeń	42	42	37
liczba zgonów	34	40	35
przyrost naturalny	8	2	2

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Struktura ludności w gminie Zabór według ekonomicznych grup wieku w 2021 roku przedstawiała się następująco:

- 21,7% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – do 18 roku życia;
- 60,5% mieszkańców Gminy było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- 17,8% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet 60 lat i więcej, a dla mężczyzn 65 lat i więcej.

Kolejna tabela prezentuje ekonomiczne grupy wiekowe w Gminie. Na przestrzeni lat 2019-2021 dostrzegalny był wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym oraz przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności, natomiast odsetek osób w wieku produkcyjnym ulegał stopniowemu spadkowi. Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych w Gminie prezentuje się na korzystniejszym poziomie w odniesieniu do wskaźników w całym powiecie zielonogórskim, gdzie osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 19,2%, w wieku produkcyjnym – 59,6%, z kolei w wieku poprodukcyjnym – 21,2%.

Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2019-2021 (w procentach)

wyszczególnienie	2019	2020	2021
wiek przedprodukcyjny	19,6	21,6	21,7
wiek produkcyjny	64,4	61,7	60,5
wiek poprodukcyjny	16,0	16,7	17,8

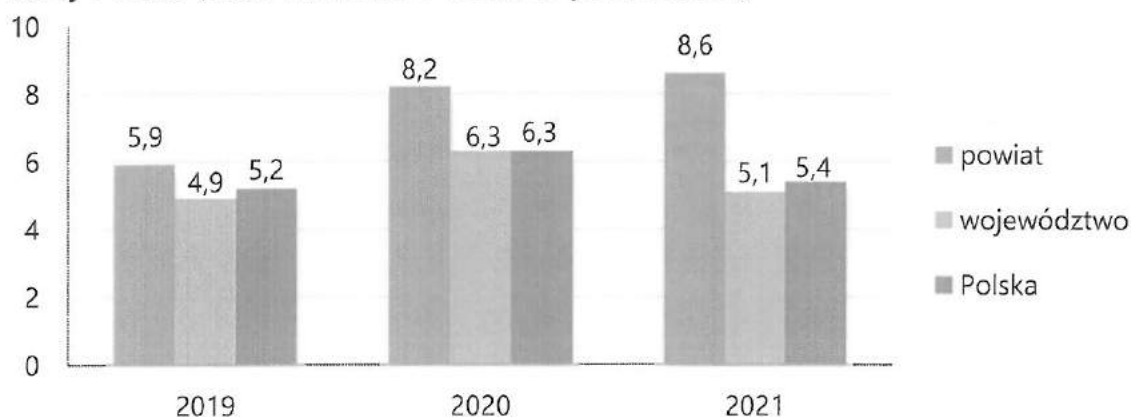
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Rynek pracy i sytuacja gospodarcza

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, przedstawiona została więc stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim. W 2021 roku wynosiła ona 8,6%, a więc była znacznie wyższa niż stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie (5,1%) i w całym kraju (5,8%). Na przestrzeni lat 2019-2021 stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim ulegała stopniowemu wzrostowi, z kolei w przypadku województwa i kraju wartości te ulegały wahaniom – najwyższą wartość osiągnęła w 2020 roku, co może być skutkiem pandemii COVID-19. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje wykres poniżej.

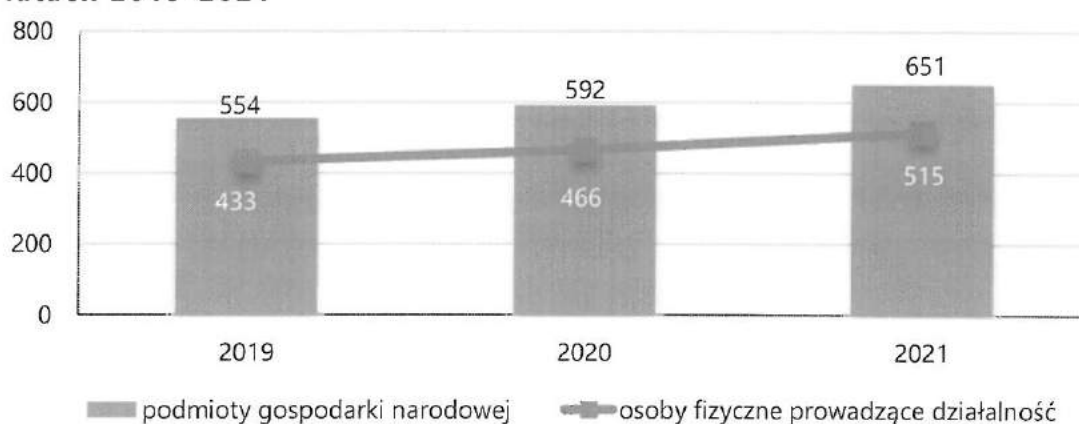
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie zielonogórskim na przestrzeni lat 2019-2021 w porównaniu do województwa lubuskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W gminie Zabór na koniec 2021 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 651 podmiotów gospodarki narodowej, w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 515. Podobnie sytuacja wyglądała w latach poprzednich. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w Gminie ulegała wzrostowi.

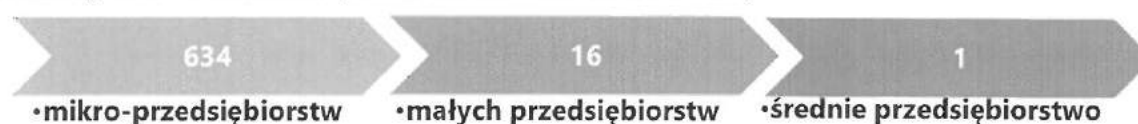
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Największa liczba podmiotów gospodarczych działających w gminie Zabór według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników – jest ich 634 (stan na koniec 2021 roku). Małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników jest w Gminie 16. Ponadto na terenie Gminy działalność prowadzi jedno średnie przedsiębiorstwo zatrudniające od 50 do 249 osób.

Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Zabór według klas wielkości (stan na koniec 2021 roku)

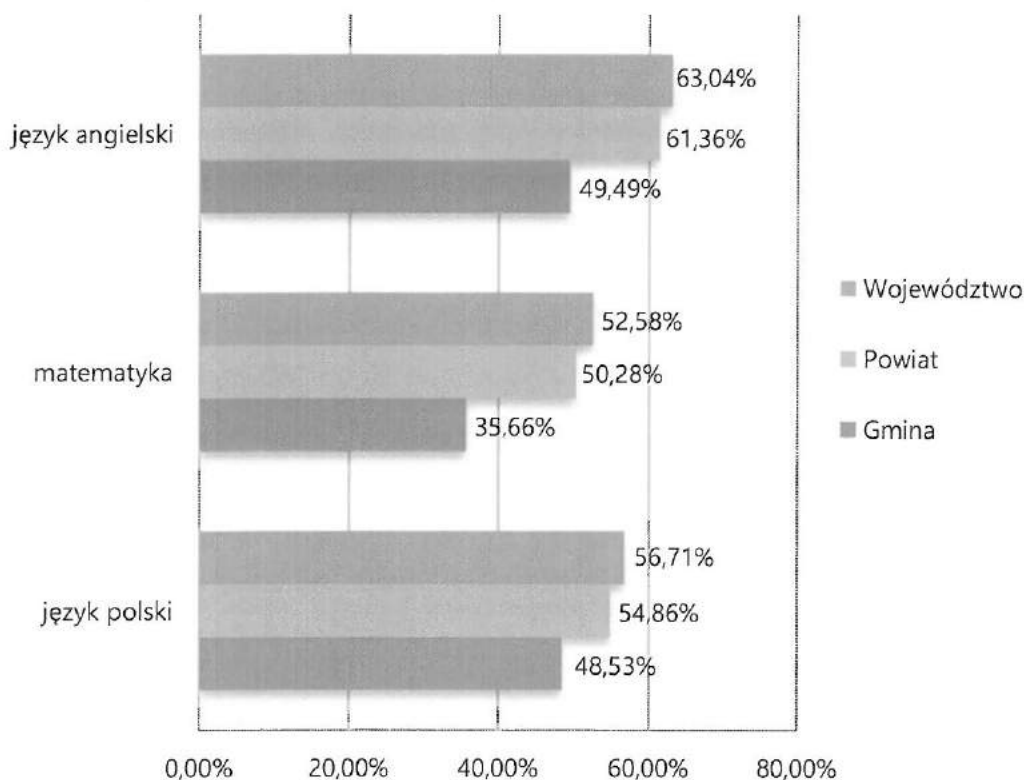
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Edukacja i wychowanie

Gmina Zabór w ramach swojej ustawowej działalności jest podmiotem odpowiedzialnym za organizację placówek oświatowych funkcjonujących na jej terenie. W 2021 roku Gmina była organem prowadzącym dla Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Zaborze. Dodatkowo, w Gminie funkcjonuje Społeczna Szkoła Podstawowa w Droszkowie, Niepubliczne Przedszkole „Zielona Nutka” w Zaborze oraz Społeczne Przedszkole w Droszkowie. Opieka nad dziećmi do lat 3 prowadzona jest przez Klub Dziecięcy w Zaborze.

Na poniższym wykresie przedstawione zostały wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z gminy Zabór, powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego. Z zebranych danych wynika, że uczniowie z Gminy uzyskali z każdej części egzaminu słabsze wyniki, niż uczniowie z powiatu i całego województwa. Szczegółowe wyniki przedstawia wykres poniżej.

Wykres 4. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku uczniów z terenu gminy Zabór, powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl>

Kultura, sport i rekreacja

Na terenie Gminy funkcjonuje **Gminna Biblioteka Publiczna w Zaborze**, która posiada także cztery punkty biblioteczne w świetlicach wiejskich zlokalizowanych w Dąbrowie, Czarnej, Droszkowie i Milsku. Jest to samorządowa instytucja kultury, służąca rozwojowi i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, informacyjnych i kulturalno-oświatowych mieszkańców. Z zasobów biblioteki w 2021 roku skorzystało 481 osób. W ramach promocji czytelnictwa Biblioteka uczestniczy w ogólnopolskich akcjach, m.in.: „NARODOWE CZYTANIE”, oraz „MAŁA KSIAŻKA, WIELKI CZŁOWIEK”. Placówka organizuje również inicjatywy własne, wśród których wyróżnić należy „Naturetekę” – spotkania promujące zdrowy styl życia i literaturę na ten temat oraz „Zaborskie muzyczne podróże w przeszłość”. Inicjuje spotkania klubu książki, a także organizuje szereg wydarzeń czytelniczych, konkursów i zajęć dla dzieci i młodzieży.

Istotną wizytówką kulturalną Gminy jest „Teatr Zza Boru”, który działa od 2007 roku, skupiając dorosłych mieszkańców jako nieformalna grupa twórcza. Teatr reprezentuje Gminę na różnych wydarzeniach oraz przeglądach.

W zakresie rozwoju sportu i kultury fizycznej Gmina dysponuje kompleksem sportowym z boiskami „Moje Boisko – ORLIK 2012” w Zaborze, który wyposażony jest w boisko ze sztuczną nawierzchnią oraz szatnie piłkarską, a także boiskami w Droszkowie i Przytoku. Inicjatorami i organizatorami sportu na terenie Gminy są m.in. organizacje pozarządowe, dzięki którym w 2021 roku zorganizowane zostały zawody wędkarskie dla dzieci, dorosłych i osób z niepełnosprawnościami, półmaraton w Przytoku, seminaria sztuk walki oraz rozgrywki piłki nożnej. Dodatkowo na atrakcyjność turystyczno-rekreacyjną Gminy duży wpływ mają również trasy i szlaki turystyczne będące jej wizytówką, w tym Szlak Wina i Miodu, gdyż na terenie Gminy umiejscowione są liczne winnice oraz Lubuskie Centrum Winiarstwa.

Opieka zdrowotna

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy Zabór usługi świadczy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Praktyka Lekarza Rodzinnego Tadeusza Kiwka” w Zaborze przy ul. Polnej 5. Dodatkowo, w Kisielinie funkcjonuje ośrodek zdrowia – Centrum Medyczne Kisielin, z którego usług korzysta część mieszkańców Gminy, zwłaszcza mieszkańców Droszkowa.

Z danych GUS wynika, iż w gminie Zabór w 2021 roku na 1 przychodnię przypadało 2 300 mieszkańców. Jest to wartość nieznacznie większa od liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym powiecie, która wynosiła w omawianym roku 2 270. W przedmiotowym roku udzielono 1,3 porady w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest wartością niższą, a tym samym mniej korzystną od tej dla całego powiatu zielonogórskiego (4,2).

Tabela 3. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w gminie Zabór w porównaniu do powiatu zielonogórskiego w 2021 roku

wyszczególnienie	powiat	gmina
przychodnie	33	2
liczba osób przypadających na 1 przychodnię	2 270	2 300
porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	4,2	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

W gminie Zabór za bezpieczeństwo i porządek odpowiadają funkcjonariusze z **Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze**, z kolei ochronę przeciwpożarową w Gminie zapewniają **Ochotnicze Straże Pożarne** w Zaborze oraz Łazie, wspomagane przez Państwową Straż Pożarną w Zielonej Górze.

W 2021 roku w Gminie stwierdzono (w oparciu o dane pochodzące ze sprawozdania z działalności KMP w Zielonej Górze) 31 przestępstw w 7 głównych

kategoriach. Największą grupę przestępstw stanowiły kradzieże – odnotowano ich 14 tj. o 8 więcej niż w 2019 roku, co oznacza wzrost na poziomie 75%.

Tabela 4. Rodzaj przestępstw stwierdzonych w gminie Zabór w latach 2019-2021

Rodzaj przestępstwa	2019	2020	2021
Kradzież	6	14	14
Kradzież z włamaniem	10	10	10
Uszkodzenie mienia	2	1	4
Bojki i pobicia	1	2	0
Rozbój	0	1	0
Uszkodzenie ciała	0	1	3
Kradzież pojazdu	3	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania Komendanta Miejskiego Policji w Zielonej Górze o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego w gminie Zabór za lata 2019-2021

Na poziom bezpieczeństwa mieszkańców w znacznym stopniu oddziałują również zdarzenia drogowe, które prowadzą do zniszczenia mienia, uszczerbków na zdrowiu lub nawet do śmierci osób biorących w nich udział. W 2021 roku odnotowano 38 zdarzeń, co w porównaniu do roku poprzedniego wykazało wzrost na poziomie 46%.

Tabela 5. Zdarzenia drogowe na terenie gminy Zabór w latach 2020-2021

Wyszczególnienie	2020	2021
Zdarzenia	26	38
Ranni	1	3
Zabici	1	1
Wypadki	2	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania Komendanta Miejskiego Policji w Zielonej Górze o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego w gminie Zabór za lata 2019-2021

W latach 2019-2021 odnotowano spadek liczby wyjazdów OSP na poziomie 14%. Największą część akcji ratowniczych w 2021 roku stanowiły zagrożenia miejscowe obejmujące zdarzenia (inne niż pożar) wynikające z rozwoju cywilizacyjnego, działań człowieka lub naturalnych sił przyrody, stwarzające zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska – w 2021 roku stanowiły one 62% wszystkich zdarzeń.

Tabela 6. Działania ratownicze na terenie gminy Zabór w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Akcje ratownicze ogółem	56	45	48
Pozary	29	32	15
Zdarzenia miejscowe	25	10	30
Fałszywe alarmy	2	3	3
Liczba ratowników biorących czynny udział w akcji	20	21	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu o stanie gminy Zabór za lata 2019-2021

Uwarunkowania w zakresie ekonomii społecznej

Na przestrzeni dekad zmieniały się sposoby zarządzania w biznesie i administracji, a co za tym idzie – funkcja jednostki w wewnętrznym systemie. W wyniku koncentracji na wynikach, coraz mniejszą rolę w strukturach organizacyjnych pełnił człowiek a w efekcie zwiększyła się skala wykluczenia społecznego. Narastanie nierówności społecznych wpłynęło na konieczność intensyfikacji oddolnych działań podejmowanych przez środowiska dotknięte nimi, na kanwie czego zainicjowany został ruch spółdzielczy, umożliwiający całym grupom społecznym zaspokoić podstawowe potrzeby, a u jego podstaw leżała podmiotowość jednostki oraz wartość pracy indywidualnej. Ówczesne przesłanki umożliwiły wykreowanie się ekonomii społecznej znanej obecnie, czyli ekonomii skoncentrowanej na jednostce i oddziaływaniu społecznym, zarządzanej w sposób autonomiczny i partycypacyjny oraz wykazującej nadrzędność świadczenia usług dla członków, pracowników lub wspólnoty ponad bezwzględnym zyskiem⁶.

Obecnie rozwijający się sektor ekonomii społecznej wpisuje się zarówno w politykę gospodarczą, poprzez wzmacnianie przedsiębiorczości mieszkańców gmin i powiatów oraz konkurencyjności lokalnych podmiotów, jak i politykę społeczną, gdyż odpowiednie wykorzystanie potencjału PES umożliwia aktywizację zawodową,

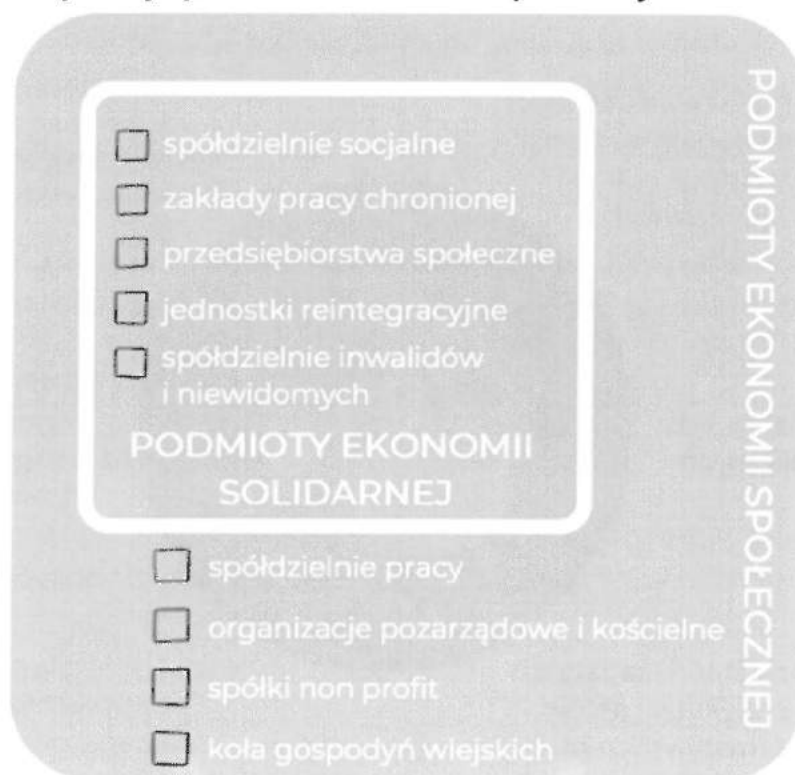
⁶ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, str. 10.

rozwój turystyki, kultury, czy mieszkalnictwa, a także reintegrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym⁷.

Ekonomia społeczna prowadzona jest przez szereg podmiotów, wśród których znajdują się organizacje pozarządowe wskazane w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, tj. stowarzyszenia, fundacje i prowadzone przez nie jednostki reintegracyjne, a także w art. 3 ust. 3, w tym spółdzielnie socjalne, spółki non profit, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, itp.

Wśród podmiotów ekonomii społecznej wyszczególnia się podmioty ekonomii solidarnej, których celem działania jest w szczególności aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*

⁷ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, EStrateg. Model włączenia ekonomii społecznej do lokalnych strategii i programów, Biblioteka Ekonomii Społecznej i Solidarnej, 2021.

Podmioty ekonomii społecznej prowadzą szeroką działalność na rzecz lokalnej społeczności i grup zagrożonych lub doświadczających wykluczenia społecznego. Doświadczenie wynikające z podejmowanych działań umacnia przyzwolenie tych podmiotów do powzięcia części odpowiedzialności za kierunek i kształt lokalnej polityki społecznej. W dotychczasowych praktykach wiodącą formą współpracy międzyinstytucjonalnej w tym obszarze było zlecenie zadań publicznych oraz usług społecznych odpowiednim fundacjom i stowarzyszeniom, niemniej wraz z rozwojem sektora ES zasadne jest włączenie wszystkich jego podmiotów do tworzenia lokalnych rozwiązań, w tym w zakresie rozpoznawania problemów społecznych, opracowywania dokumentów strategicznych, wdrażania działań i ich oceny.

Rysunek 4. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych, ISP, 2019

W świetle ustawy o ekonomii społecznej rozszerzona została sfera zadań publicznych możliwych do realizacji przez organizacje pozarządowe, która dała im możliwość *działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych*, z kolei ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych uregulowała kwestie obszarów usług możliwych do realizacji przez PES w ramach otwartych konkursów ofert, małych grantów oraz w oparciu o prawo zamówień publicznych. Korelacja ustawy o ekonomii społecznej, ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kreuje obraz szerokiego spektrum działalności i inicjatyw możliwych do podjęcia przez PES w ramach realizacji zadań publicznych i usług społecznych, wśród których znajduje się 14 obszarów usług oraz 43 sfery zadań. Zdefiniowane poniżej usługi społeczne są ściśle związane z katalogiem zadań w ramach pożytku publicznego.

Tabela 7. Zakres usług społecznych oraz zadań publicznych

Katalog usług społecznych z zakresu:	Zadania publiczne w obszarze:
polityki prorodzinnej	<ul style="list-style-type: none"> działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka
wspierania rodziny	<ul style="list-style-type: none"> wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży
systemu pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób
promocji i ochrony zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej
wspierania osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> działalności na rzecz osób niepełnosprawnych
edukacji publicznej	<ul style="list-style-type: none"> nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania
przeciwdziałania bezrobociu	<ul style="list-style-type: none"> promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy

kultury	<ul style="list-style-type: none"> • kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
kultury fizycznej i turystyki	<ul style="list-style-type: none"> • wspierania i upowszechniania kultury fizycznej • turystyki i krajoznawstwa
pobudzania aktywności obywatelskiej	<ul style="list-style-type: none"> • działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych • upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji • udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego • upowszechniania i ochrony praw konsumentów
mieszkalnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej
ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego
reintegracji zawodowej i społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości • rewitalizacji • działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 • działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Źródło: Opracowanie własne

Wśród zadań publicznych wskazanych do realizacji przez organizacje pozarządowe znajdują się dodatkowo działania w obszarze wzmocnienia integralności społeczności lokalnej, zapewnienia bezpieczeństwa, wsparcia grup wykluczonych i mniejszościowych oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Ważnym aspektem rozróżniającym usługi społeczne od zadań publicznych realizowanych przez PES jest sposób, w jaki dany podmiot otrzymuje je do realizacji.

W przypadku zadań publicznych rozróżnia się ich 5, w tym:

- ✓ otwarty konkurs ofert,
- ✓ „małe granty” (tryb pozakonkursowy),

- ✓ zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez organ administracji publicznej w razie wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej,
- ✓ zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert przez Prezesa Rady Ministrów ze względu na ważny interes społeczny lub publiczny,
- ✓ zlecenie realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu na podstawie samodzielnie złożonej oferty.

Realizacja usług społecznych następuje z kolei poprzez zlecenie zadań w formie:

- ✓ zlecenia usług,
- ✓ zlecenia instytucji,
- ✓ bonu na aktywność (regranting),
- ✓ kooperacyjnego rozwiązywania problemów.

Rozwijanie sektora ekonomii społecznej i współpracy publiczno-pozarządowej możliwe jest przy aktywnym udziale **lokalnych organizacji pozarządowych**, których celem działalności jest budowa kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizację grup społecznych i jednostek do większej aktywności „obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej”⁸.

Na obszarze gminy Zabór funkcjonują organizacje pozarządowe, w tym takie, które działają na rzecz społeczności lokalnej oraz stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych. Należą do nich m.in. Koła Gospodyń Wiejskich, Gminny Klub Piłki Nożnej „LIWNO”, a także dwie fundacje.

Wśród lokalnych podmiotów ekonomii społecznej znalazła się również organizacja, której został przyznany status **przedsiębiorstwa społecznego**, czyli takiego, którego działalność jest odpłatna i ma znaczący wpływ na wzmacnianie funkcjonowania osób dotkniętych problemami społecznymi i zagrożonych wykluczeniem. **Fundacja Lubuskie Centrum Rozwoju i Integracji Społecznej**

⁸ J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, s. 269.

Rytmy Żywiołów prowadzi działalność w zakresie rekreacji, turystyki i zakwaterowania, edukacji i kultury, a także świadczy usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej.

Obszary, kierunki i formy realizacji wspólnych zadań i współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi określone są w *Programie Współpracy Gminy Zabór z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego*, uchwalanym corocznie.

W przypadku większości obszarów priorytetowych, działania mogą być realizowane przez lokalne NGO, gdyż liczba podmiotów podejmujących działania w ww. obszarach jest duża, co umożliwi wzmocnienie konkurencyjności ofert w tym zakresie.

W kontekście prawidłowości i efektywności prowadzenia działań w Gminie, niezwykle istotnym potencjałem jest kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych (m.in. OPS, placówek oświatowych). System realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.). To właśnie jakość pracy administracji w ogromnej mierze narzuca tempo rozwoju wspólnoty lokalnej. Podstawą wdrożenia w życie założeń Strategii będzie partnerstwo i skonsolidowane podejście do obszarów problemowych. Skala i charakter wyzwań rozwojowych, przed jakimi stoi samorząd w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, wymagają kompleksowego ich rozwiązywania oraz działania z wykorzystaniem efektu synergii (uzyskiwanie zwielokrotnionych korzyści dzięki umiejętnemu połączeniu części składowych całości).

Pomoc społeczna

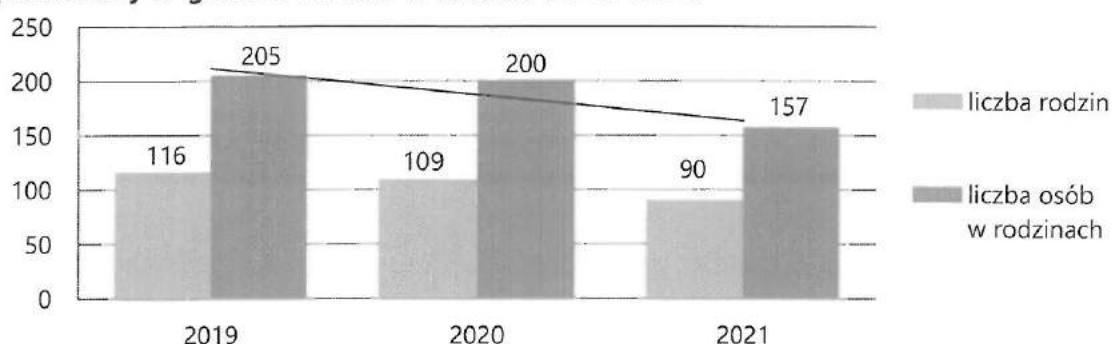
Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości⁹.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Zabór jest **Ośrodek Pomocy Społecznej**. Zadania Ośrodka wynikają wprost z ustawy o pomocy społecznej. OPS realizuje zadania własne Gminy, zadania zlecone Gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb Gminy, bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Ośrodek realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wykonując zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się natomiast ustaleniami Wójta oraz uchwałami Rady Gminy. Mieszkańcy Gminy są również beneficjentami działań realizowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w ramach zadań powiatowych.

Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Zabór ulegała tendencji spadkowej. W 2021 roku z pomocy skorzystało 90 rodziny – to o 17,4% mniej niż w roku ubiegłym i jednocześnie o 22,4% mniej niż w 2019 roku. W stosunku do 2019 roku znacznie zmniejszyła się również liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej. Dynamikę zmian obrazuje naniesiona na wykres linia trendu.

⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

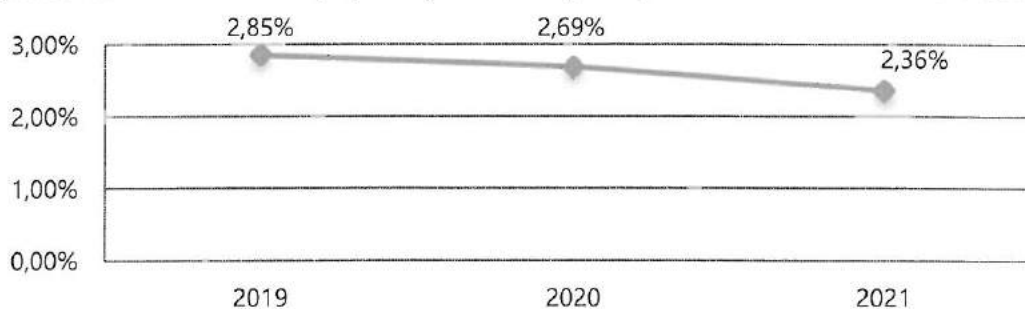
Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Zabór w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1 tysiąc mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprivacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2019-2021 wartość tego wskaźnika ulegała systematycznemu spadkowi. W 2021 roku wyniósł on 2,36%, w 2020 roku – 2,69%, natomiast w 2019 roku – 2,85%. Dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 6. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Kolejna tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2021 roku korzystających z tego typu pomocy było 66 osób w wieku produkcyjnym oraz 10 osób w wieku poprodukcyjnym. Pod względem płci widoczna jest dysproporcja – korzystających z pomocy społecznej mężczyzn było więcej niż kobiet (liczba mężczyzn – 41, liczba kobiet – 35). Analizując dynamikę zmian, dostrzec można spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wahania liczby osób w wieku poprodukcyjnym korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Szczegółowe dane zaprezentowano w kolejnej tabeli.

Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2019-2021

wiek	2019		2020		2021	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
0-17	0	0	0	0	0	0
produkcyjny	89	40	81	37	66	31
poprodukcyjny	19	15	21	15	10	4
ogółem	108	55	102	52	76	35

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

W 2021 roku świadczenia pieniężne zostały udzielone 89 mieszkańcom gminy Zabór, natomiast świadczenie niepieniężne 34 osobom. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba osób otrzymujących świadczenia niepieniężne ulegała systematycznemu spadkowi, podczas gdy liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych utrzymuje względnie stałe wartości.

Tabela 9. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2019-2021

rodzaj świadczenia	2019	2020	2021
świadczenie pieniężne	88	93	89
świadczenie niepieniężne	78	39	34

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba osób długotrwale pobierających świadczenie zmniejszyła się z 40 w 2019 roku do 37 w 2021 roku – oznacza to spadek o 7,5%. Różnice w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie w 2021 roku są zauważalne – mężczyźni stanowili 62,5% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane, a kobiety – 37,5%.

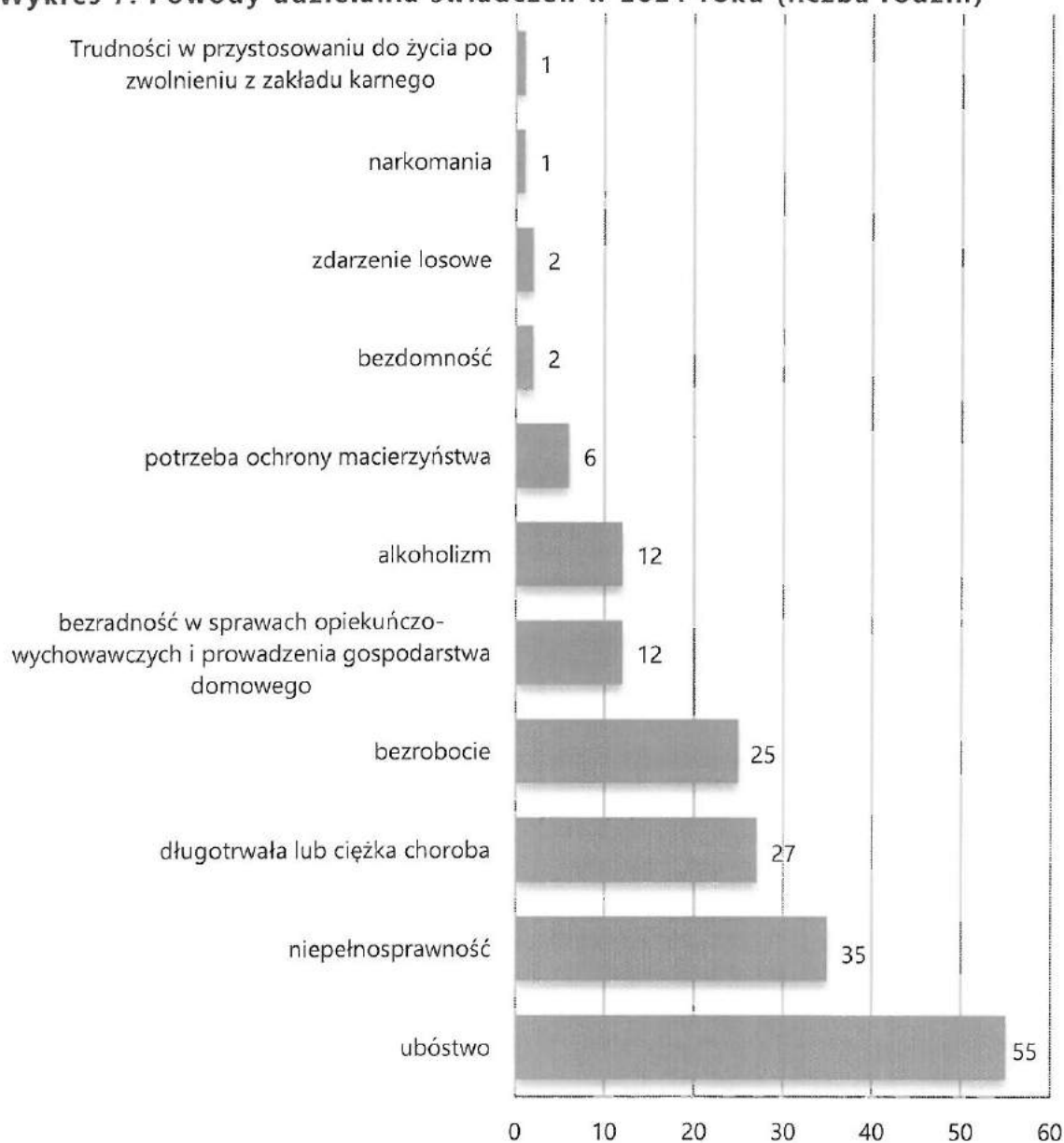
Tabela 10. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2019-2021

płeć	2019	2020	2021
kobiety	15	13	13
mężczyźni	25	24	24
ogółem	40	37	37

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 i 2021 rok

W 2021 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie Zabór było ubóstwo – z tego powodu pomoc otrzymało 55 rodzin. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajdowała się niepełnosprawność (35 rodzin), natomiast na trzecim – długotrwała lub ciężka choroba (27 rodzin). Wśród powodów udzielania świadczeń charakteryzujących się znaczną ilością rodzin je otrzymujących, znajdowało się także bezrobocie (25 rodzin), alkoholizm oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (po 12 rodzin).

Wykres 7. Powody udzielania świadczeń w 2021 roku (liczba rodzin)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Poniżej przedstawione zostały zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie gminy Zabór. Należą do nich:

- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Punkt Konsultacyjno-Informacyjny,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy,
- placówki oświatowe,
- Dzielnicowi Policji,
- Placówki Wsparcia Dziennego,
- Klub Seniora w ramach projektu „Seniorzy z Gminy Zabór”,
- Gminna Biblioteka Publiczna,
- placówki ochrony zdrowia,
- świetlice wiejskie,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO).

Diagnoza sytuacji społecznej

Na podstawie danych empirycznych przekazanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze, danych Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do każdego z obszarów wymienionych we wprowadzeniu do Strategii przeprowadzono analizy diagnostyczne (diagnoza sytuacji społecznej), w skład których wchodzi charakterystyka i skala problemu oraz podejmowane działania interwencyjne. W części diagnostycznej przedstawiona została również analiza SWOT¹⁰.

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Prowadzony jest on za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

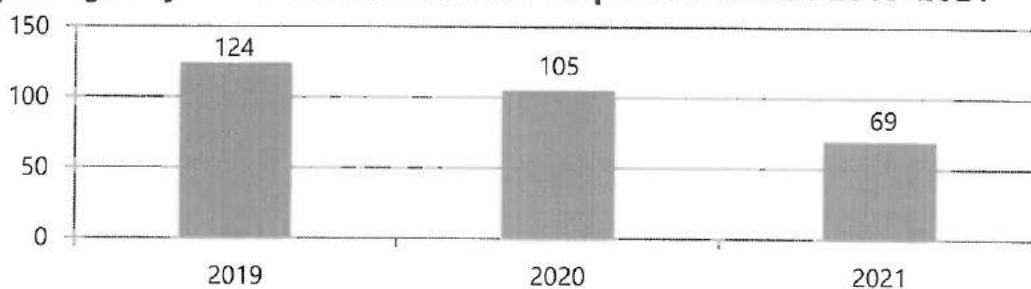
1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

¹⁰ Analiza SWOT wskazuje czynniki mające wpływ na możliwości interwencji, w podziale na mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Mocne i słabe strony to czynniki wewnętrzne (GMK), takie na które mamy wpływ i takie które odnoszą się do teraźniejszości; szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne (województwo, kraj, Europa), takie na które mamy niewielki wpływ i takie które mogą odnosić się do przyszłości.

Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Ośrodek Pomocy Społecznej, który służy pomocą rodzinom z gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania. Należy zaznaczyć, iż wykraczają one poza sferę pomocy społecznej, jednakże są elementem zabezpieczenia społecznego, w ramach którego prowadzone są działania w zakresie przyznawania świadczeń rodzinnych, z funduszu alimentacyjnego, itp.

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2019-2021. Można zauważyć, że ze świadczeń tych w 2021 roku korzystało średnio 69 rodzin, czyli o 34% rodzin mniej niż w 2020 roku oraz o 44% mniej niż w roku 2019. Zatem w analizowanym okresie dostrzegalna jest tendencja spadkowa w zakresie średniomiesięcznej liczby rodzin korzystających z poszczególnych typów świadczeń, co ma związek ze stosunkowo stałym kryterium dochodowym, który uniemożliwia części rodzin dalsze pobieranie świadczenia.

Wykres 8. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Dodatkowym świadczeniem wspierającym rodzinę jest „świadczenie wychowawcze 500+”, które zostało wprowadzone 1 kwietnia 2016 roku, ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Od 2021 roku nowe sprawy oraz obsługę zadania przejął Zakład Usług Społecznych (ZUS), jednakże do maja 2022 roku ustawę o świadczeniu wychowawczym, tzw. 500+ realizowały Ośrodki Pomocy Społecznej, które przez kolejne lata będą wygaszały postępowania w tym zakresie. Świadczenie 500+ przysługuje rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia ukończenia przez nie 18 roku życia w wysokości 500 zł miesięcznie. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Jednostki organizacyjne gmin, w których prowadzone były postępowania w sprawie świadczenia wychowawczego, z dniem 01.07.2018 roku otrzymały do realizacji nowe zadanie, którym było ustalenie prawa i wypłata świadczeń „Dobry start”, przysługujących w związku z rozpoczęciem roku szkolnego dzieciom lub osobom uczącym się do 20 roku życia oraz dzieciom lub osobom uczącym się do 24 roku życia – w przypadku dzieci lub osób uczących się i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. Od 2021 roku realizację tego zadania przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W przypadku samotnego wychowywania dzieci obowiązek alimentacji jest realizowany przez fundusz alimentacyjny. W roku 2021 z omawianych świadczeń skorzystało 17 osób z 12 rodzin, a na ten cel przeznaczono 86 983,00 zł. Na przestrzeni analizowanych lat odnotowano spadek zarówno w zakresie liczby osób, jak i kwoty przeznaczonej na ten cel. Liczba rodzin ulegała wahaniom, przyjmując w 2021 roku najniższą wartość. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 11. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego oraz kwota świadczeń w latach 2019-2021

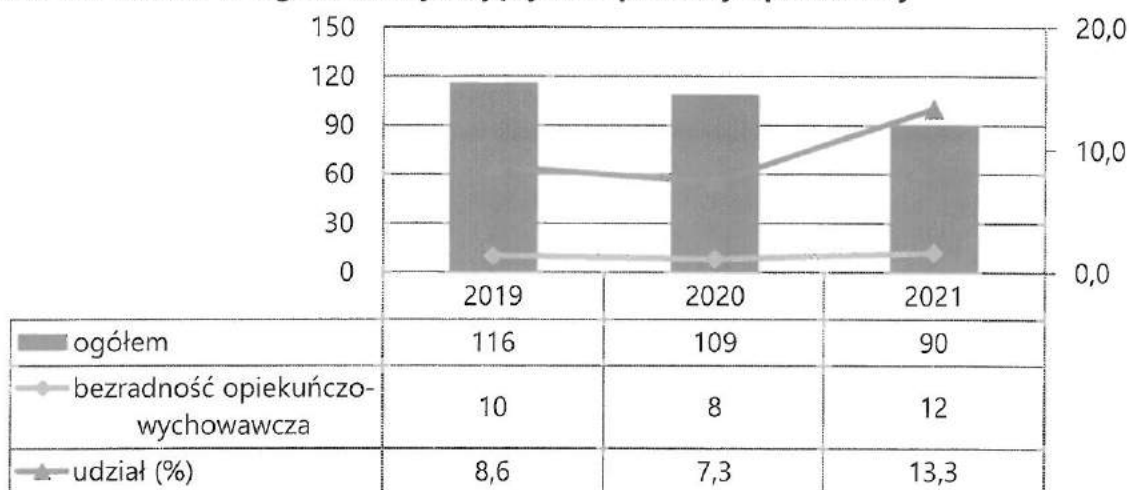
wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób	22	21	17
liczba rodzin	13	14	12
kwota świadczeń (zł)	103 100	101 823	86 983

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Wśród sposobów odzyskania wypłaconych z funduszu środków od osób unikających płacenia alimentów, które podejmowane są przez pracowników OPS, znajduje się prowadzenie wywiadów alimentacyjnych, kierowanie wniosków o aktywizację zawodową dłużników alimentacyjnych pozostających bez zatrudnienia oraz zobowiązanie osób bezrobotnych do zarejestrowania się w PUP, a także kierowanie wniosków o ściganie za przestępstwo niealimentacji do Prokuratury.

W 2021 roku w Gminie udzielono pomocy i wsparcia z Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 12 spośród 90 rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej, w wyniku czego ich udział kształtował się na poziomie 13,3% wśród wszystkich rodzin korzystających z pomocy OPS. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin objętych pomocą Ośrodka ulegała systematycznemu spadkowi, z kolei liczba rodzin będących beneficjentami OPS z powodu bezradności wychowawczo-opiekuńczej ulegała w tym okresie wahaniom, jednak w 2021 roku jej wartość była najwyższa. W 2021 roku w porównaniu do 2019 roku liczba rodzin zmagających się z tym problemem zwiększyła się o 2, tj. 20%, a ich udział – o 4,7 pp. Dodatkowo, wśród rodzin, którym zostało udzielone wsparcie z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej w 2021 roku znajdowało się 7 rodzin niepełnych i 2 rodziny wielodzietne.

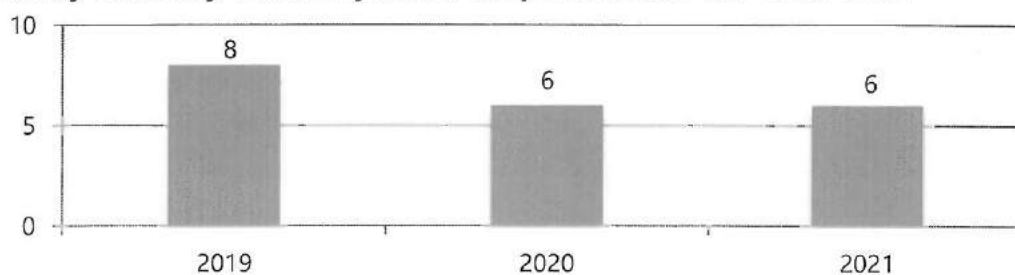
Wykres 9. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezradności wychowawczo-opiekuńczej w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Rodziny zamieszkujące gminę Zabór zmagają się również z problemami w zakresie ochrony macierzyństwa. W 2021 roku z tego powodu z pomocy i wsparcia OPS skorzystało 6 rodzin, a w stosunku do 2019 roku odnotowany został spadek o 2 rodziny, tj. o 25%.

Wykres 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.). Ustawa kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została instytucja asystenta rodziny, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

W 2021 roku w OPS zatrudniony był 1 asystent rodziny, a z jego usług skorzystało 10 rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny ulegała wahaniom, z kolei liczba zatrudnionych w Ośrodku asystentów rodziny zmniejszyła się. Mimo spadku w tym zakresie, ogólny wymiar czasu pracy asystentów w Gminie zwiększył się, co było efektem zmiany umowy zatrudnienia. Należy mieć na uwadze, że ze względu na pandemię koronawirusa SARS-CoV-2 oraz związaną z nią izolacją i ograniczeniem kontaktów społecznych, wypełnianie obowiązków asystenta w analizowanym okresie było utrudnione.

W okresie 2019-2021 w gminie Zabór nie było rodzin wspierających, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, m.in. w zakresie udzielania wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego.

Ośrodek Pomocy Społecznej w 2021 roku poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt 14 dzieci w pieczy zastępczej na łączną kwotę 101 002 zł. Większość dzieci umieszczona była w rodzinach zastępczych (12), a 2 osoby umieszczone były w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Można zauważyć, że na przestrzeni trzech ostatnich lat kwota przekazana na pobyt dziecka w pieczy zastępczej ulegała wahaniom, a w porównaniu do 2019 roku uległa ona zmniejszeniu, z kolei w przypadku liczby dzieci umieszczonych w pieczy odnotowany został wzrost.

Tabela 12. Liczba dzieci i kwota odpłatności za ich pobyt w pieczy zastępczej w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba dzieci	8	8	14
kwota odpłatności (w złotych)	102 282	91 170	101 002

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Wspieranie rodzin oraz dzieci i młodzieży realizowane jest również poprzez animowanie ich czasu wolnego i umożliwianie ich pełnej integracji, czemu służą lokalne zasoby Gminy działające na rzecz upowszechniania kultury i rekreacji. Wśród nich należy wskazać również Gminną Bibliotekę Publiczną w Zaborze wraz z punktami bibliotecznymi w świetlicach wiejskich i Placówki Wsparcia Dziennego w Przytoku, Zaborze i Droszkowie.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego:

- niewydolność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynikająca z niskich kompetencji rodzicielskich,
- zaniedbanie wychowawcze dzieci i młodzieży oraz rozpad więzi rodzinnych (samotne rodzicielstwo),
- brak funkcjonujących rodzin wspierających na terenie Gminy,
- konieczność zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom wychowującym się w rodzinach dotkniętych problemami i bezradnością opiekuńczą oraz ponoszenie odpłatności za ich pobyt w pieczy zastępczej.

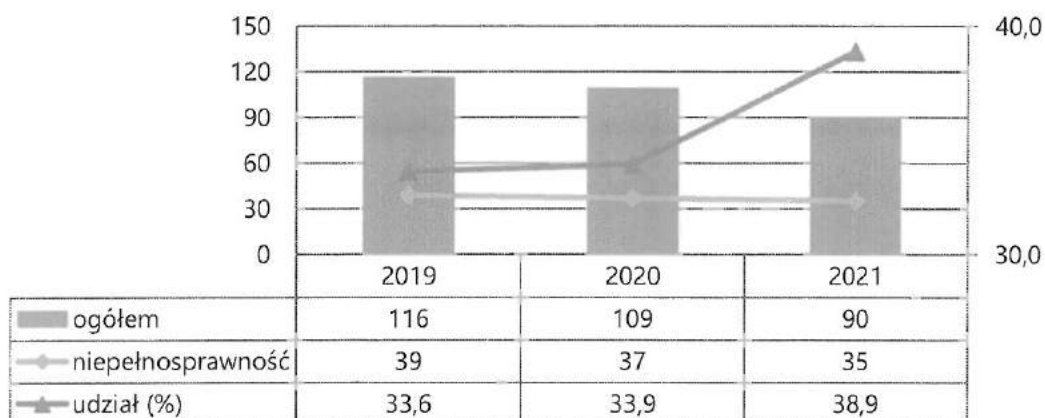
Wsparcie osób z niepełnosprawnością

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby z niepełnosprawnością z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej.* Osoby z niepełnosprawnością dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby z niepełnosprawnością tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji.

W 2021 roku w Gminie wystąpiła konieczność udzielenia pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu niepełnosprawności w przypadku 35 spośród 90 rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej, w wyniku czego ich udział kształtował się na poziomie 38,9% wśród wszystkich rodzin korzystających z pomocy OPS. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin objętych pomocą Ośrodka ulegała systematycznemu spadkowi, podobnie jak liczba rodzin będących beneficjentami świadczeń z powodu niepełnosprawności. Niemniej, należy zauważyć, iż w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku udział rodzin zmagających się z tym problemem wzrósł o 5,3 pp. Ponadto, w latach 2019-2021 niepełnosprawność jako powód udzielania wsparcia z pomocy społecznej znajdowała się na drugim miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy w analizowanym okresie.

Wykres 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu niepełnosprawności w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2019-2021. W 2019 roku przyznano 256 świadczeń na łączną kwotę 48 531 zł, w 2020 roku liczba świadczeń wyniosła 281 na kwotę 60 620 zł, z kolei w 2021 roku kształtowała się na poziomie 292 świadczeń na kwotę 63 025 zł. W omawianym okresie zarówno liczba przyznanych świadczeń, jak i kwota przeznaczana na ten cel zwiększała się.

Tabela 13. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeń	256	281	292
kwota świadczeń (zł)	48 531	60 620	63 025

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności od 2019 roku również ulegała tendencji wzrostowej. W 2019 roku przyznano 1 015 świadczeń, w 2020 roku – 1 142, natomiast w 2021 roku – 1 201. Wartość wzrostowa w tym zakresie ukształtowała się zatem na poziomie 18,3%, a kwota przeznaczana na ten cel zwiększyła się o 34,8%.

Tabela 14. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeń	1 015	1 142	1 201
kwota świadczeń (zł)	192 308	246 144	259 224

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

W 2019 roku przyznano 365 świadczeń dla osób z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, w 2020 roku – 406, natomiast w 2021 roku – 409 świadczeń. W ostatnich trzech latach można zaobserwować wzrost liczby udzielonych zasiłków z tego tytułu o 12,1% oraz kwoty przeznaczanej na ten cel.

Tabela 15. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeń	365	406	409
kwota świadczeń (zł)	69 199	87 568	88 279

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące przyznawanego na przestrzeni ostatnich lat specjalnego zasiłku opiekuńczego (liczba i kwota świadczeń). Zasiłek ten przysługuje w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: koniecznością stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz koniecznością stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W 2021 roku w ramach tego zasiłku wypłacono 9 świadczeń, a więc o 84,5% mniej niż w 2019 roku. Na przestrzeni ostatnich lat kwota przyznanych świadczeń również uległa spadkowi.

Tabela 16. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba świadczeń	58	43	9
kwota świadczeń (zł)	35 960	26 660	5 580

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

W latach 2020-2021 w Gminie wdrażane były działania mające na celu wsparcie osób z niepełnosprawnościami w codziennych czynnościach oraz odciążenie ich opiekunów i umożliwienie im odpoczynku lub pracy. W analizowanym okresie wsparciem w ramach „Opieki wytchnieniowej” objęto 6 osób. Dodatkowo w 2021 roku zainicjowany został w Gminie program „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”, w ramach którego asystent świadczył pomoc i wsparcie w codziennym funkcjonowaniu 2 osobom z niepełnosprawnością.

Trwająca pandemia SARS-CoV-2 odbiła się niekorzystnie na osobach z niepełnosprawnością z dwóch powodów – po pierwsze osoby te należą do grupy podwyższonego ryzyka zakażeniem, a po drugie rozwój epidemii wpłynął na konieczność dostosowania systemu pomocy osobom z niepełnosprawnością oraz ich opiekunom, w zakresie opieki, edukacji, rehabilitacji i rewalidacji. Badania przeprowadzone w 2020 roku na próbie 80 osób z niepełnosprawnością oraz ich opiekunów pokazały, że aż 86% badanych deklaruje doświadczenie trudności i problemów w codziennym funkcjonowaniu w związku z pandemią, aż 90% respondentów przez okres trwania pandemii nie korzystało z pomocy OPS lub PCPR, natomiast z wolontariatu czy społecznych akcji pomocowych nie korzystał żaden badany, co ma związek ze względami epidemicznymi, czyli ryzykiem potencjalnego zakażenia. Dodatkowo, aż 76% ankietowanych w okresie pandemii odczuło zmniejszenie zakresu dotychczasowego wsparcia¹¹.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- wzrost udziału rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle rodzin otrzymujących wsparcie Ośrodka w okresie trzech ostatnich lat,

¹¹ W. Glanc, E. Zdebska, *Wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w sytuacji pandemii*, w: N. G. Pikuła, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, *Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa*, Kraków 2020, s. 53-59.

- niepełnosprawność jako jeden z głównych powodów korzystania z pomocy OPS,
- trudności w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnością ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych,
- brak funkcjonujących na terenie Gminy specjalistycznych placówek świadczących wsparcie dzienne dla osób z niepełnosprawnościami (WTZ, świetlica integracyjna, itp.).

Zdrowie psychiczne

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych, a także harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian¹².

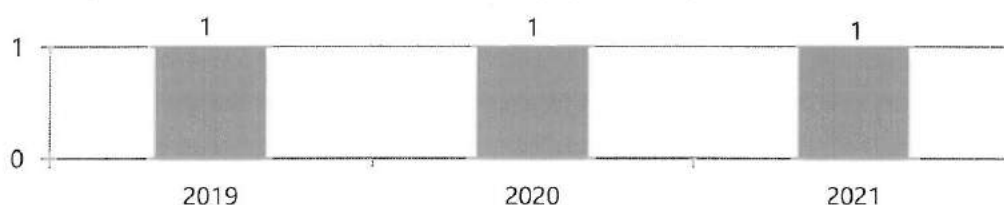
Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim inne problemy społeczne.

Dla mieszkańców Gminy świadczone są specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Usługi te przeznaczone są dla osób dorosłych i dzieci, wykazujących zaburzenia wymienione w art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego: chorych psychicznie (wykazujących zaburzenia psychotyczne),

¹² www.psychiatriapolska.pl

niepełnosprawnych umysłowo, osób wykazujących inne poważne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga takiej formy pomocy i opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba mieszkańców gminy Zabór korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi kształtowała się na stałym poziomie, a pomoc świadczono dla 1 dziecka.

Wykres 12. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Problemy w zakresie zdrowia psychicznego mogą nasilać się w najbliższych latach ze względu na pandemię COVID-19. Pandemia wiąże się z poczuciem zagrożenia, lękiem, niepewnością oraz niepokojem. W skrajnych przypadkach mogą pojawić się stany paniki oraz poczucie beznadziei. Konsekwencją tego mogą być narastające zaburzenia psychiczne, począwszy od teraz, po ustąpieniu zagrożenia, a nawet ujawniające się przez kolejne lata. Biorąc pod uwagę, że już przed wybuchem pandemii statystyki dotyczące problemów ze zdrowiem psychicznym były dramatyczne, a obecna sytuacja może je znacznie pogorszyć, istnieje pilna potrzeba podejmowania szerokich działań w tym zakresie.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym osób z zaburzeniami psychicznymi, m.in. w wyniku braku placówek wsparcia dziennego dla nich,
- nasilenie się problemów ze zdrowiem psychicznym osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży będące konsekwencją pandemii COVID-19.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

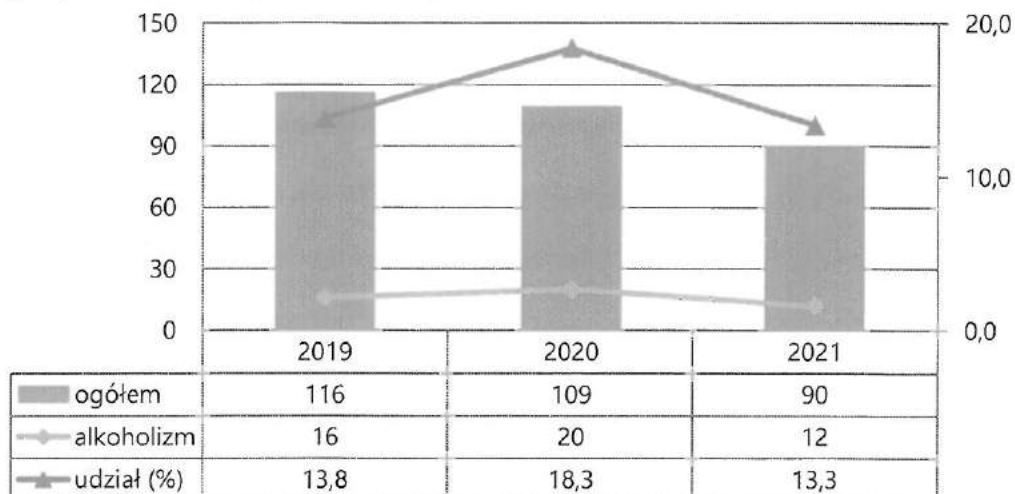
Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzecim wskaźnikiem choroby są zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny¹³.

Działaniami określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania przez nią podejmowane wynikają między innymi z *Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*.

W 2021 roku w gminie Zabór wystąpiła konieczność udzielenia pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej z **powodu uzależnienia od alkoholu** w przypadku 12 spośród 90 rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej, w wyniku czego w przedmiotowym roku z alkoholizmem zmagало się 13,3% wszystkich rodzin korzystających z pomocy OPS. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin objętych pomocą Ośrodka ulegała systematycznemu spadkowi, natomiast liczba rodzin będących beneficjentami OPS z powodu uzależnienia od alkoholu kształtowała się zróżnicowanym poziomem. Należy również zwrócić uwagę, że na przestrzeni trzech ostatnich lat zmniejszył się udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w ogóle rodzin otrzymujących wsparcie – w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku różnica wyniosła 0,5 pp.

¹³ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

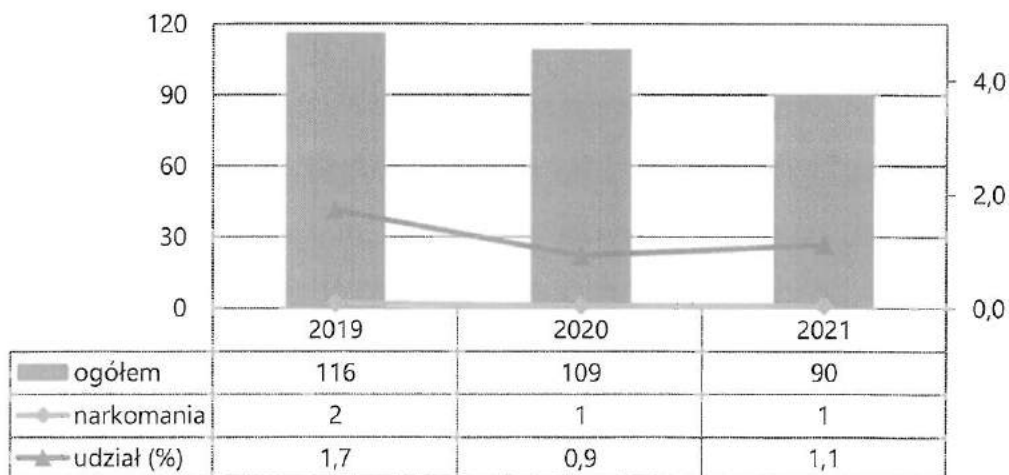
Wykres 13. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Wśród rodzin objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej znajdują się również te, zmagające się z **problemem narkomanii**. W 2020 i 2021 roku była to 1 rodzina, natomiast w 2019 roku problem narkotykowy był obecny w 2 rodzinach objętych wsparciem z pomocy społecznej. W 2021 roku ogólna liczba rodzin objętych pomocą OPS wyniosła 90, co oznacza, że rodziny borykające się z problemem narkomanii stanowiły 1,1% ogółu.

Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu narkomanii w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie, w ramach przysługujących jej uprawnień. Według stanu na koniec 2021 roku Komisja liczyła 3 członków. W 2021 roku członkowie GKRPA przeprowadzali rozmowy z 9 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 3 członkami rodzin osób uzależnionych. W analizowanym roku zgłoszono 3 osoby celemjęcia czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu i wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 1 mieszkańca Gminy. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba osób uzależnionych, jak również liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy uległa zmniejszeniu. Analogiczna zależność wystąpiła w przypadku liczby osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do zobowiązania ich poddaniu się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia, natomiast liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego ulegała wahaniom i w 2021 roku przyjęła najniższą wartość. Szczegółowe dane dotyczące działań GKRPA w Zaborze w latach 2019-2021 przedstawia kolejna tabela.

Tabela 17. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Zabór wobec osób uzależnionych w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	15	9	9
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	13	2	3
liczba osób w stosunku, do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	12	10	3
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	5	8	1

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za lata 2019-2021

Kolejną analizowaną kwestią są działania podejmowane przez funkcjonariuszy Policji w celu przeciwdziałania problemowi uzależnienia. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba osób zatrzymanych w pomieszczeniach policyjnych w celu wytrzeźwienia uległa zwiększeniu – w 2019 roku funkcjonariusze nie zatrzymali żadnego mieszkańca Gminy, w 2020 roku – 3 osoby, natomiast w 2021 roku – 4. Z analizowanych danych wynika, że w omawianych latach dzielnicowi nie podjęli działań wobec żadnego nietrzeźwego nieletniego, który w takiej sytuacji mógłby zostać zatrzymany w policyjnej izbie dziecka lub odwieziony do domu. Niemniej, problem zakłócania przestrzeni publicznej na terenie gminy Zabór jest obecny i wymaga podjęcia kompleksowych działań prewencyjnych i interwencyjnych. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje tabela poniżej.

Tabela 18. Działania funkcjonariuszy Policji w stosunku do osób spożywających alkohol w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób zatrzymanych w pomieszczeniach policyjnych w celu wytrzeźwienia	0	3	4
liczba nietrzeźwych osób nieletnich zatrzymanych w policyjnych izbach dziecka lub odwiezionych do domu	0	0	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

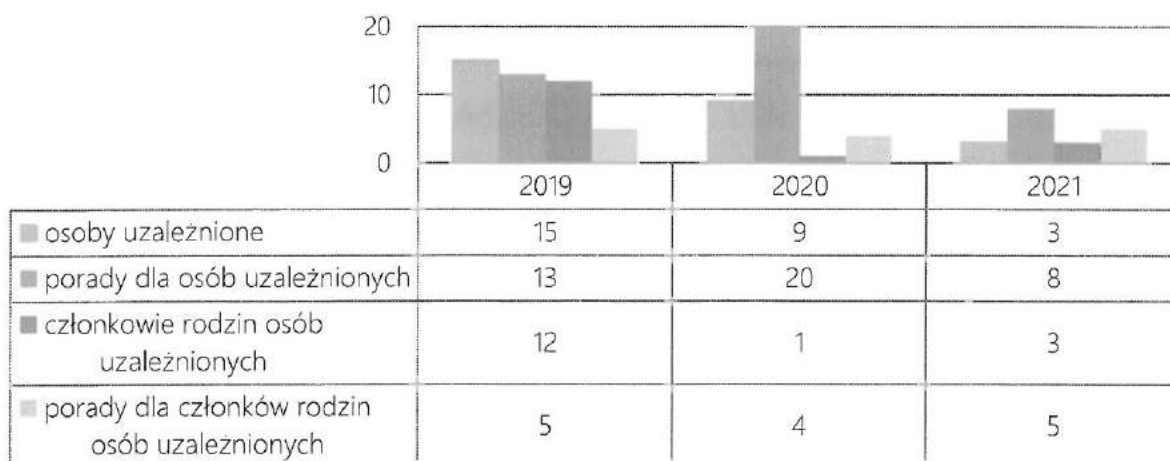
Funkcjonariusze Policji z Komisariatu I Policji w Zielonej Górze pełniący funkcję dzielnicowych na terenie gminy Zabór podejmują działania w zakresie kontroli ruchu drogowego oraz trzeźwości kierowców.

Jednym z głównych zadań Policji jest także zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa, zarówno w miejscu publicznym, ale i w środowisku domowym, gdy członkowie rodziny dopuszczają się stosowania przemocy wobec innych. W przypadku rozpoznania takich sytuacji funkcjonariusze podejmują interwencje domowe. Aktualnie dostępne dane statystyczne w tym zakresie wskazują, że w 2020 roku na terenie Gminy przeprowadzono 357 interwencji, spośród których 46 stanowiły interwencje domowe.

Ważnym aspektem działalności służb jest również prowadzenie szerokich akcji edukacyjnych i prewencyjnych. W tym celu co roku funkcjonariusze wraz z placówkami oświatowymi i instytucjami kultury organizują szereg kampanii w zakresie abstynencji alkoholowej i narkotykowej, zachowania trzeźwości za kierownicą oraz niewykonywania pracy po spożyciu alkoholu.

Mieszkańcy Gminy doświadczający sytuacji kryzysowych mogą uzyskać pomoc i wsparcie w **Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym**. Działalność Punktu obejmuje w szczególności rozpoznawanie problemu zgłaszanego przez klienta, motywowanie osób uzależnionych i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia od alkoholu, kierowanie do specjalistycznego leczenia, udzielanie wsparcia osobom uzależnionym po zakończonym leczeniu odwykowym, świadczenie konsultacji osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, a także gromadzenie i przekazywanie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc specjalistycznej pomocy. W 2021 roku Punkt czynny był średnio przez 5 godzin w miesiącu, a poradnictwo w nim było świadczone przez specjalistę terapii uzależnień. W 2021 roku w Punkcie udzielono 8 porad 3 osobom z problemem alkoholowym oraz 5 porad 3 dorosłym członkom rodzin osób doświadczających problemu uzależnienia. Na przestrzeni analizowanych lat zauważalne są wahania zarówno w zakresie liczby porad świadczonych osobom z problemem alkoholowym, jak również udzielanych członkom rodzin osób z problemem alkoholowym. Liczba osób uzależnionych i członków ich rodzin, którzy zgłosili się do Punktu uległa zmniejszeniu.

Wykres 15. Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

W Gminie nie prowadzą działalności żadne samopomocowe grupy wsparcia dla osób z problemem alkoholowym (grupa AA), dorosłych członków rodzin z problemem alkoholowym (Al-Anon) oraz dla dorosłych dzieci alkoholików (DDA). Wynika to z braku zainteresowania tworzeniem tego typu grup na terenie Gminy, ale też z możliwości korzystania i uczestnictwa w tego typu grupach w mieście Zielona Góra. Miasto niejednokrotnie daje większą anonimowość korzystającym, szerszą gamę zajęć spotkań i rodzaju grup. Ponadto obecnie łatwo dostać się do Miasta, a podróż trwa do 30 min.

W celu uzyskania profesjonalnej pomocy, mieszkańcy gminy Zabór zmagający się z problemem uzależnień byli motywowani do uczestnictwa w terapii uzależnień prowadzonej przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia lub Ośrodek Profilaktyki Terapii Uzależnień i Współuzależnienia.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zajmuje się także **profilaktyką zachowań ryzykownych**. W latach 2020-2021 w Gminie nie realizowano programów profilaktycznych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA (obecnie Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom), ORE, KBdsPN, IPiN, natomiast w 2019 roku zrealizowano program pn. „Debata”, w którym

uczestniczyło 64 uczniów i 4 nauczycieli. Niemniej, w 2021 roku prowadzono inne działania profilaktyczne niebędące ustrukturyzowanymi programami profilaktycznymi – w omawianym roku w ramach lokalnej działalności profilaktycznej programem z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowanej do dzieci i młodzieży objęto 150 uczniów i 10 nauczycieli. Ponadto zorganizowano także festyny i inne imprezy plenerowe, w których uczestniczyło 400 mieszkańców Gminy, a także konkursy profilaktyczne, w których wzięło udział 145 uczestników.

W dalszej części przedstawione zostały dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie Zabór. W 2021 roku wartość alkoholu sprzedanego na terenie Gminy wyniosła łącznie 5 637 956,31 zł, w tym 2 067 008,59 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 1 525 694,12 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa), a także 2 045 253,60 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. Są to wartości zadeklarowane w corocznym sprawozdaniu z działalności samorządu gminy w zakresie profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1. Można zauważyć, że wartość sprzedanego alkoholu w stosunku do 2019 roku wzrosła aż o 66%.

Rysunek 5. Łączna wartość sprzedanego na terenie gminy Zabór alkoholu w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 w latach 2019-2021

W 2021 roku Gminę zamieszkiwało łącznie 3 386 osób, które ukończyły 18 rok życia. Wartość sprzedanego na terenie Gminy alkoholu przypadającego na każdą pełnoletnią osobę wyniosła wówczas 1 665,07 zł, co jest wartością wyższą w porównaniu do roku 2019 o 62%. Zatem na przestrzeni analizowanych lat zauważalny jest znaczny wzrost wartości sprzedanego alkoholu na 1 dorosłego mieszkańca.

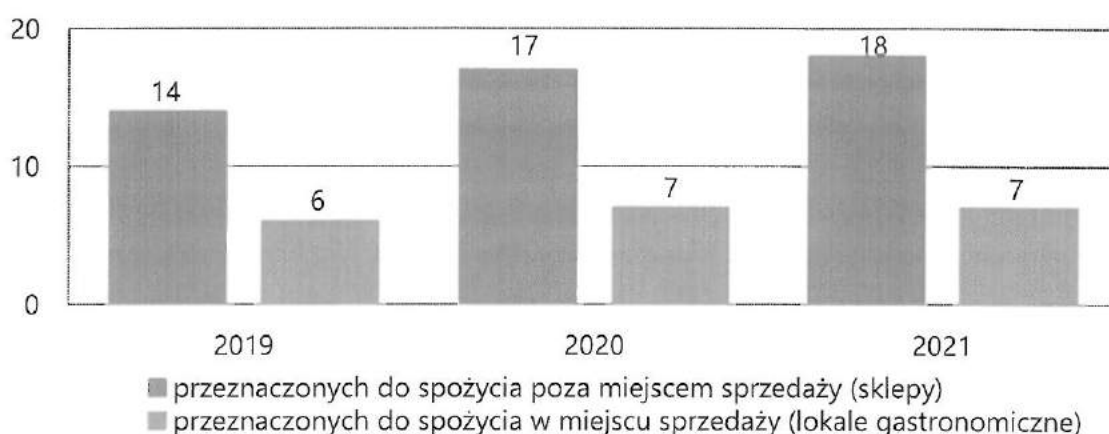
Rysunek 6. Wartość sprzedanego na terenie gminy Zabór alkoholu na 1 dorosłego mieszkańca w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 w latach 2019-2021

W 2021 roku na terenie gminy Zabór znajdowało się łącznie 25 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 18 przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) oraz 7 przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne). Na przestrzeni analizowanych lat liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy uległa zwiększeniu, bowiem w 2019 roku było ich 20, w 2020 roku – 24, a w 2021 roku – 25.

Wykres 16. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Zabór na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 w latach 2019-2021

Kolejną analizowaną kwestią dotyczącą rynku napojów alkoholowych jest liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Zabór, w porównaniu do województwa lubuskiego. W 2021 roku na terenie Gminy liczba ta wyniosła 135 osób na 1 punkt sprzedaży alkoholu. Jak wynika

z poniższej tabeli, liczba mieszkańców w Gminie przypadająca na jeden punkt była znacznie mniejsza niż ma to miejsce w województwie lubuskim (279), a w latach 2019-2021 systematycznie malała. Tendencja ta wskazuje na negatywne zmiany w zakresie zwiększenia fizycznej dostępności do alkoholu. Należy mieć na uwadze, iż obecność konkurencji na lokalnym rynku alkoholowym może negatywnie wpłynąć na praktyki sprzedaży alkoholu, szczególnie w zakresie przestrzegania zasad odpowiedzialnej sprzedaży, czyli m.in. niepodawania alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.

Tabela 19. Liczba pełnoletnich mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Zabór oraz w województwie lubuskim w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba pełnoletnich mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży alkoholu w gminie Zabór	164	142	135
liczba pełnoletnich mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży alkoholu w województwie lubuskim	262	281	279

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 oraz Profilaktyka i Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych w Polsce w Samorządach Gminnych w 2019, 2020 i 2021 roku, zestawienie statystyczne

Pandemia COVID-19 oraz związane z nią ograniczenia aktywności społecznej, izolacji, niepokoju o zdrowie swoje i najbliższych, a także bezpieczeństwo ekonomiczne, w istotny sposób zwiększyły obciążenie zdrowotne i społeczne związane z uzależnieniami. Konsekwencją pandemii może być wzrost liczby osób uzależnionych zarówno od alkoholu, innych substancji psychoaktywnych, jak i urządzeń elektronicznych.

Diagnoza problemów społecznych w zakresie uzależnień

W 2020 roku na terenie Gminy zostało przeprowadzone badanie diagnozujące problemy społeczne wśród lokalnej społeczności - Diagnoza problemów społecznych na terenie gminy Zabór, w której uczestniczyło 86 dorosłych mieszkańców Gminy, 8 pracowników punktów, gdzie sprzedawany jest alkohol oraz 48 uczniów.

SYNTEZA WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH

DOROŚLI MIESZKAŃCY

- ✓ Diagnoza przeprowadzona wśród dorosłych mieszkańców Gminy pozwala stwierdzić, że 69% badanych zna osoby w swojej miejscowości, które nadużywają alkoholu.
- ✓ Niepokojącym wynikiem badania jest sięganie po alkohol przez kobiety w ciąży – aż 26% respondentów potwierdziło, że widuje na terenie Gminy ciężarne kobiety pijące alkohol.
- ✓ Części badanych zdarzyło się prowadzić pojazd pod wpływem alkoholu oraz wykonywać swoje obowiązki po jego spożyciu (po 3%).
- ✓ Co 10 ankietowany przyznał, iż codziennie pali papierosy (10%), po e-papierosy z taką częstotliwością sięga mniejsza część respondentów, tj. 3%.
- ✓ W zakresie zażywania substancji psychoaktywnych (narkotyków, dopalaczy, leków w celu odurzania) wyniki kształtują się następująco: 34% respondentów zna osoby sięgające po wymienione wyżej substancje, a 6% badanych twierdzi, że członkowie ich rodzin, z którymi mieszkają, sięgają po środki psychoaktywne. Choć żaden z ankietowanych nie przyznał, iż sięga po substancje psychoaktywne, 14% dorosłych mieszkańców zna miejsca na terenie swojej miejscowości, w których można zakupić narkotyki lub dopalacze.

UCZNIOWIE

- ✓ Diagnoza problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży na terenie Gminy pozwoliła określić skalę problemu uzależnień wśród uczniów. Inicjację alkoholową ma za sobą średnio 8% uczniów, spośród których uczniowie spożywali go jednokrotnie lub kilka razy (po 4%).
- ✓ Najpopularniejszym rodzajem alkoholu wśród uczniów jest piwo.
- ✓ Z zebranych odpowiedzi wynika, że po papierosy kiedykolwiek w życiu sięgnęło 8% uczniów, natomiast po e-papierosy – 15%.

- ✓ Analiza odpowiedzi uczniów na pytania dotyczące substancji psychoaktywnych pozwala stwierdzić, iż żaden z respondentów nigdy nie sięgnął po narkotyki, dopalacze lub leki w celu odurzenia się.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy oraz Diagnozy Problemów Społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- ryzyko wystąpienia przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym,
- zagrożenie wzrostem liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, jako konsekwencji pandemii COVID-19,
- wysoka dostępność alkoholu w Gminie, zarówno w opinii uczniów, jaki i w zakresie niskiej liczby osób przypadających na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy,
- potrzeba podejmowania działań ograniczających podaż i dostępność napojów alkoholowych w Gminie,
- brak grup samopomocowych skierowanych do osób uzależnionych i ich rodzin,
- ograniczona działalność profilaktyczna, spowodowana w dużej mierze sytuacją pandemiczną,
- brak realizowanych rekomendowanych programów profilaktycznych,
- konieczność zatrzymywania w pomieszczeniach policyjnych osób znajdujących się pod wpływem alkoholu.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

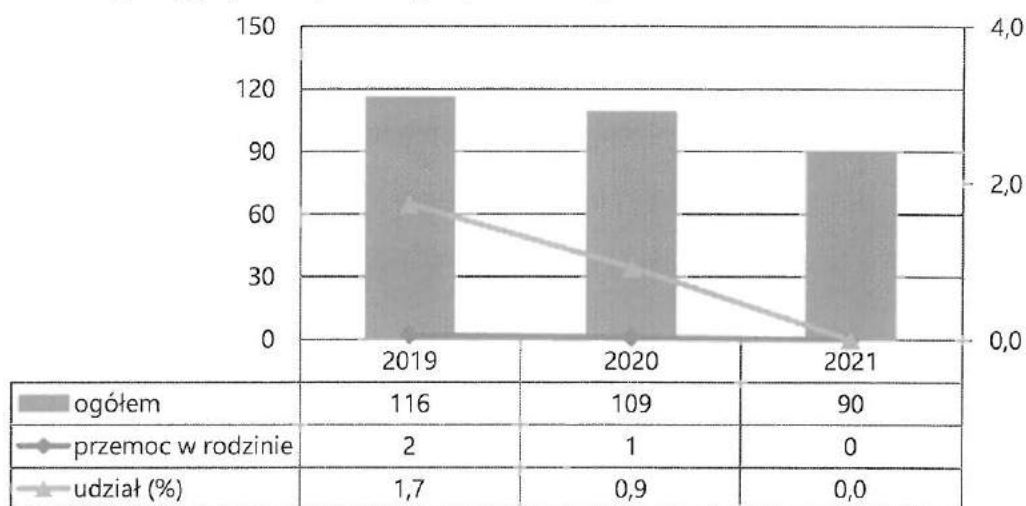
Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „*przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*”.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości wszczynania czynności prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w gminie Zabór zajmuje się **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**.

Celem funkcjonowania Zespołu jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w *Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie*.

W 2021 roku w gminie Zabór nie wystąpiła konieczność udzielenia pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej z **powodu przemocy w rodzinie**. W ciągu dwóch poprzednich lat ich liczba była natomiast niewielka, w 2019 roku przemoc była powodem udzielenia pomocy 2 rodzinom, a w 2020 roku – 1.

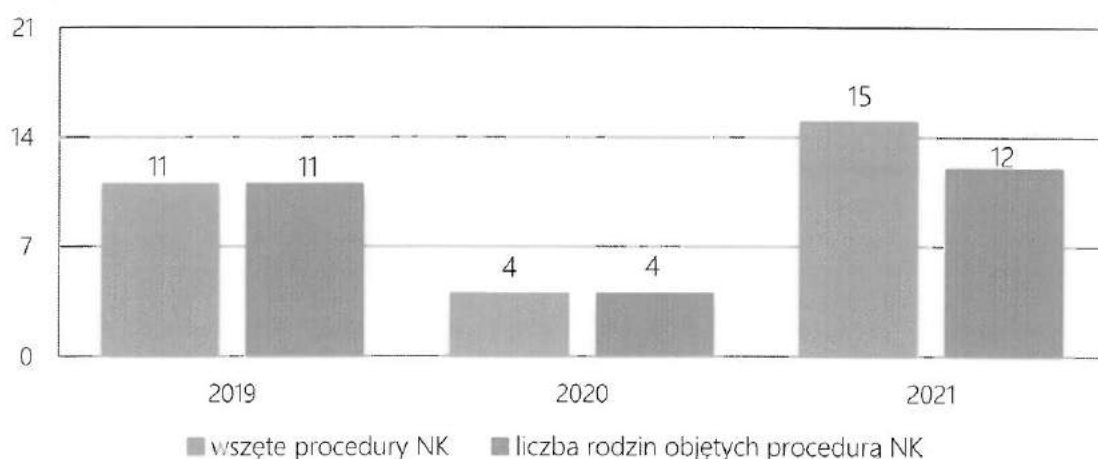
Wykres 17. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu przemocy w rodzinie w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta - A” w przypadku powzięcia w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Na przestrzeni ostatnich lat liczba wdrożonych procedur „Niebieskie Karty” ulegała wahaniom – w 2019 roku było to 11 wszczętych procedur, w 2020 roku – 4, natomiast w 2021 roku – 15. Liczba rodzin objętych procedurą także przyjmowała zróżnicowane wartości, osiągając w 2021 roku najwyższą z nich. Dane te obrazuje poniższy wykres.

Wykres 18. Liczba podjętych i kontynuowanych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2019-2021; Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze za 2021 rok

W 2021 roku liczba osób, które zostały objęte wsparciem Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wyniosła 27, w tym 7 kobiet, 7 mężczyzn oraz 13 dzieci. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie ulegała wahaniom, jednakże w 2021 roku dostrzegalny jest duży wzrost liczby osób, w tym dzieci objętych pomocą ZI.

Tabela 20. Liczba osób z terenu gminy Zabór objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób	12	9	27
liczba dzieci	3	0	13
liczba kobiet	7	5	7
liczba mężczyzn	2	4	7

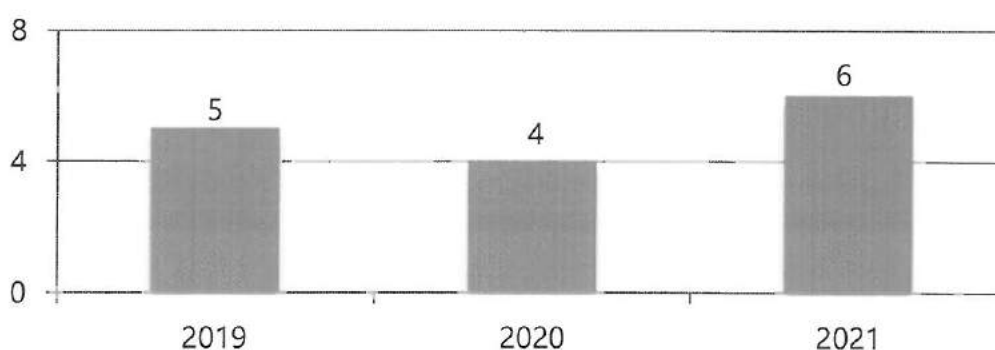
Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2019-2021

Istotnym wsparciem w zakresie przeciwdziałania przemocy na terenie Gminy są również działania podejmowane przez dzielnicowych Komisariatu Policji I w Zielonej Górze, których zadaniem jest m.in. przeprowadzanie interwencji domowych w związku z występowaniem przemocy w rodzinie, a także wszczynanie procedury „Niebieskie Karty”. W 2021 roku funkcjonariusze rozpoczęli omawianą procedurę wobec

3 mieszkańców Gminy. W ciągu trzech ostatnich lat dzielnicowi odbywali interwencje na obszarze gminy Zabór, spośród których część stanowiły interwencje domowe.

Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba zakończonych spraw w ramach procedury nie ulegała znacznym wahaniom. W 2019 roku zakończono 5 procedur „Niebieskie Karty”, w 2020 roku – 5, natomiast w 2021 roku – 6.

Wykres 19. Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021

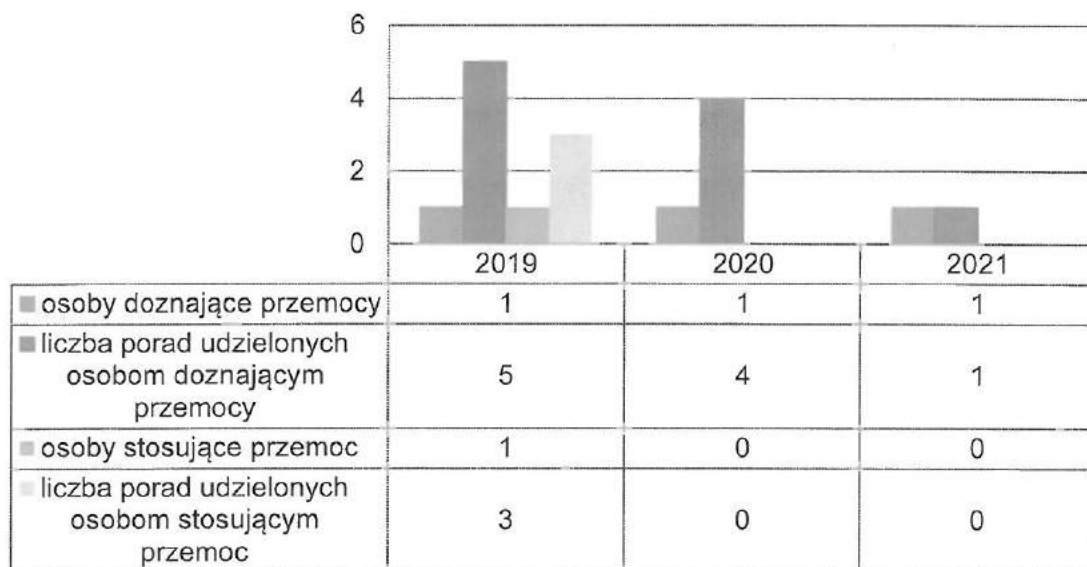

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2019-2021

Mieszkańcy Gminy, którzy doznawali lub stosowali przemoc mogli skorzystać z poradnictwa udzielanego w ramach funkcjonującego **Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego**, który w 2021 roku był czynny średnio 5 godzin w miesiącu, a poradnictwo w nim było udzielane przez specjalistę psychoterapii uzależnień. W 2021 roku została udzielona tylko 1 porada 1 osobie doznającej przemocy w rodzinie. W roku poprzednim żaden z mieszkańców nie został objęty poradnictwem z tego powodu, z kolei w 2019 roku udzielono 5 porad 1 osobie doznającej przemocy.

Na przestrzeni analizowanych lat tylko w 2019 roku do Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego zgłosił się mieszkaniec stosujący przemoc domową, któremu udzielono 3 porady.

Wykres 20. Liczba osób stosujących lub doznających przemocy, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Działalność z zakresu przeciwdziałania występowaniu przemocy w rodzinie jest prowadzona także przez członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Jednym z zadań członków GKRPA jest również kontaktowanie się z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i osobami stosującymi przemoc. W latach 2019-2021 członkowie Komisji nawiązali kontakt z 1 osobą stosującą przemoc – miało to miejsce w 2020 roku. Rozmowy z pojedynczymi osobami doznającymi przemocy odbyły się w 2019 i 2020 roku, z kolei kontakt ze świadkiem przemocy został nawiązany przez członków GKRPA tylko w 2019 roku. Na przestrzeni analizowanych lat nie przeprowadzono rozmów interwencyjnych w związku z nadużywaniem alkoholu oraz dopuszczeniem się zachowań przemocowych z żadnym mieszkańcem Gminy. Jednym z zadań jest motywowanie sprawców przemocy do udziału w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc. W 2021 roku w programie korekcyjno-edukacyjnym wzięło udział 2 mieszkańców Gminy, natomiast ukończył go tylko jeden z nich.

Tabela 21. Liczba osób dotkniętych i stosujących przemoc w rodzinie, świadków przemocy w rodzinie oraz osób, z którymi przeprowadzono rozmowy interwencyjne, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób stosujących przemoc, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	0	1	0
liczba osób doznających przemocy, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	1	1	0
liczba osób nadużywających alkoholu, z którymi członkowie GKRPA prowadzili rozmowy interwencyjne w związku z dopuszczeniem się przez nich przemocy	0	0	0
liczba świadków przemocy, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	1	0	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Frustracja wynikająca z wielu ograniczeń nakładanych w związku z pandemią COVID-19, spowodowała wzrost przejawów przemocy domowej, a także nasilenie dotychczasowej przemocy w rodzinie. W niebezpiecznym położeniu znalazły się osoby jej doświadczające, ponieważ w okresie izolacji społecznej osoby te przebywają częściej pod jednym dachem z oprawcą, mają utrudnioną możliwość ucieczki, a także trudniejszy dostęp do specjalistycznej pomocy.

Diagnoza problemów społecznych w zakresie przemocy

SYNTEZA WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH

DOROŚLI MIESZKAŃCY

- ✓ co dziesiąty badany dorosły mieszkaniec Gminy zadeklarował doświadczenie przemocy w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie;
- ✓ wszyscy respondenci doświadczający przemocy stwierdzili, że doznali przemocy psychicznej (100%), na drugim miejscu znalazł się mobbing (44%), a na trzecim przemoc fizyczna (33%);
- ✓ osoby doświadczające przemocy najczęściej doznawały jej ze strony partnera/ partnerki, pracodawcy lub nieznajomego (po 33%);

- ✓ znajomość w swoim otoczeniu osoby, która doświadcza przemocy domowej zadeklarowało 24% ankietowanych;
- ✓ w opinii 6% respondentów stosowanie „przysłowiowych klapsów” jest przejawem dyscypliny w wychowaniu dzieci;
- ✓ co trzeci ankietowany doświadczył cyberprzemocy (34%).

UCZNIOWIE

- ✓ średnio co piąty badany uczeń zadeklarował doświadczenie przemocy (19%);
- ✓ najczęściej młodzi mieszkańcy Gminy doświadczali przemocy ze strony kolegów ze szkoły (78%) oraz znajomych i rodzeństwa (po 33%);
- ✓ żaden z ankietowanych uczniów nie wskazał, iż doznał przemocy ze strony rodziców;
- ✓ na występowanie w swojej szkole zjawiska przemocy rówieśniczej wskazała większość młodych ankietowanych (69%);
- ✓ stosowanie zachowań przemocowych zadeklarowało 33% dzieci i młodzieży szkolnej z terenu gminy Zabór;
- ✓ badani najczęściej stosowali przemoc wobec rówieśników (75%) i rodzeństwa (19%);
- ✓ najczęściej doświadczaną lub stosowaną formą przemocy wśród uczniów była przemoc fizyczna;
- ✓ co dziesiąty respondent nie wie, czym jest cyberprzemoc;
- ✓ doświadczenie cyberprzemocy zadeklarował średnio co trzeci uczeń (35%), z kolei jej stosowanie – 15% badanych;
- ✓ wśród najczęstszych form doznawanej cyberprzemocy, respondenci wskazali wyzywanie (35%), grożenie/straszenie (17%) oraz ośmieszanie/ponizanie (13%);
- ✓ najczęstszą formą stosowanej cyberprzemocy przez uczniów było wyzywanie (10%).

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- możliwość wystąpienia przemocy domowej w rodzinach z problemem uzależnień oraz konieczność objęcia wsparciem z pomocy społecznej rodzin dotkniętych tym problemem na skutek zaistnienia problemu,
- wzrost skali podejmowanych interwencji w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” w 2021 roku w porównaniu do 2019 roku,
- występowanie problemu przemocy w rodzinie, przemocy rówieśniczej i cyberprzemocy oraz doświadczanie tego rodzaju trudności przez osoby dorosłe oraz dzieci i młodzież,
- brak zainteresowania osób stosujących przemoc oddziaływaniami wspierającymi i korygującymi,
- ryzyko funkcjonowania w społeczeństwie zmyślenia, powodującej ukrywanie aktów przemocy domowej w społeczności lokalnej.

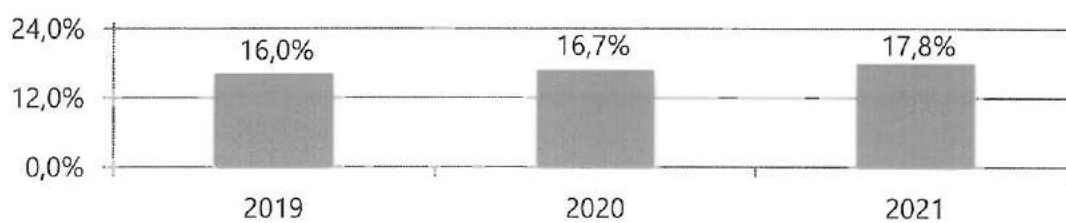
Aktywność i integracja społeczna seniorów

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie - na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. W gminie Zabór odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym w 2021 roku wyniósł 17,8%, co oznacza wzrost w stosunku do 2019 roku o 1,8 pp. Na przestrzeni lat 2019-2021 udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy ulegał systematycznemu zwiększeniu. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejny wykres.

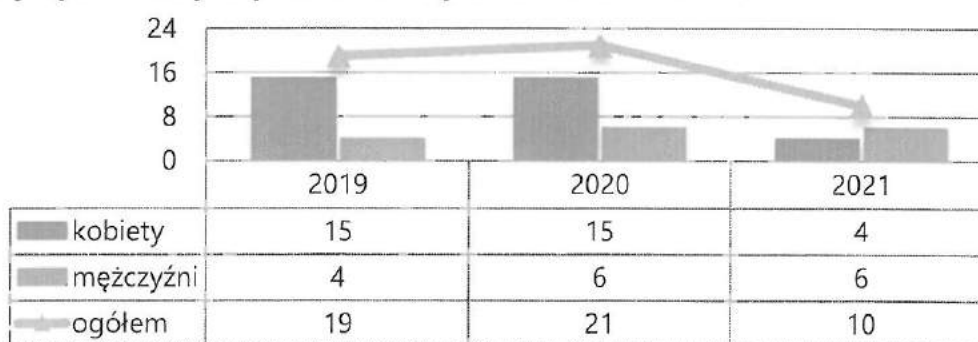
Wykres 21. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w gminie Zabór na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy i wsparcia z pomocy społecznej wyniosła w 2021 roku 10. Większość stanowili mężczyźni, których było 6, natomiast liczba kobiet wyniosła 4. W okresie lat 2019-2021 dostrzec można wahania w zakresie liczby korzystających z pomocy społecznej mieszkańców Gminy będących w wieku poprodukcyjnym, niemniej w 2021 roku była ona najniższa w całym analizowanym okresie.

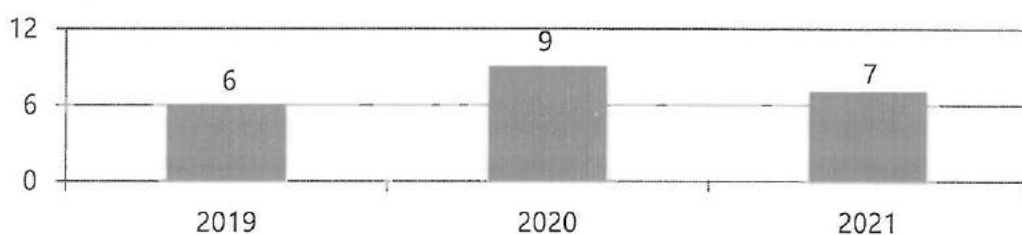
Wykres 22. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze realizuje również usługi opiekuńcze dla osób, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione lub pomoc świadczona przez rodzinę jest niewystarczająca. W okresie 2019-2021 liczba osób, którym udzielono tego rodzaju wsparcie ulegała wahaniom – w 2019 roku było to 6 mieszkańców Gminy, w 2020 roku – 9 osób, a w 2021 roku – 7 osób.

Wykres 23. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w gminie Zabór na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Osoba, która ukończyła 75 rok życia, jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego bez potrzeby weryfikowania jej stanu zdrowia w drodze badania lekarza orzecznika ZUS, jak ma to miejsce wobec pozostałej grupy uprawnionych. W 2021 roku z zasiłku pielęgnacyjnego skorzystało 24 mieszkańców Gminy. W latach 2019-2021 odnotowano dwukrotny wzrost liczby osób korzystających z zasiłku, bowiem w 2019 roku było to 12 osób powyżej 75 roku życia.

Tabela 22. Zasiłek pielęgnacyjny dla osób, które ukończyły 75 lat w latach 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób, które korzystały z zasiłku	12	16	24
kwota świadczeń (w złotych)	2 276,00	3 453,00	5 180,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Liczbę osób, którym opłacono pobyt w domach pomocy społecznej oraz przeznaczone na to środki prezentuje poniższa tabela. Domy pomocy społecznej świadczą usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności i nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym

Domu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. W latach 2019-2021 liczba osób, za których pobyt w DPS poniosła odpłatność Gmina, stopniowo wzrastała, podobnie jak przeznaczana na ten cel kwota, która w roku 2021 roku przyjęła najwyższą wartość – 57 729 zł.

Tabela 23. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób	1	2	3
kwota świadczeń (w złotych)	20 045	27 331	57 729

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Ważnym zasobem Gminy w zakresie pomocy i rozwijania zainteresowań seniorów są organizacje pozarządowe, które w ramach realizowanych projektów prowadzą oddziaływania wspierające osoby starsze.

Na terenie gminy Zabór rozwija się działalność Klubu Seniora, który został utworzony w 2021 roku w ramach projektu „Seniorzy z Gminy Zabór”, realizowanego przez Gminę we współpracy z województwem lubuskim oraz Stowarzyszeniem Inicjatyw Lokalnych Gminy Zabór. W Klubie prowadzone są zajęcia manualne (ergoterapia), artystyczne oraz ruchowe, jak nordic walking, gimnastyka (kinezyterapia).

Wśród innych działań należy wskazać także bezpłatne szkolenia i warsztaty – „Komunikatywny Senior”, czyli kurs języka angielskiego oraz „Ekonomia – Kurs dla seniorów”, które realizowane były przez Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Innym podmiotem aktywnie działającym w obszarze animowania czasu wolnego seniorów jest również Stowarzyszenie Miłośników Czarnej, które w 2021 roku realizowało projekt „Przyjemnie być seniorem”, w ramach którego organizowane były spotkania dotyczące bezpieczeństwa oraz warsztaty plastyczne, fotograficzne, a także wycieczki.

Wysoki odsetek osób starszych w całym kraju, który z roku na rok wzrasta, a także trwająca pandemia stanowią wyzwanie dla polityki społecznej oraz opieki zdrowotnej. Poza samym zagrożeniem związanym z ryzykiem zachorowania i dotkliwym przechodzeniem choroby, istotnym problemem w czasie pandemii jest utrudniony dostęp do leczenia chorób przewlekłych. Ryzykiem jest również nasilenie się innych chorób czy schorzeń związanych z ograniczeniem aktywności ruchowej, jak i społecznej. Na podstawie badań przeprowadzonych w 2020 roku przez Krajowy Instytut Gospodarki Senioralnej na próbie 1 118 osób w wieku senioralnym wynika, że 1/3 ankietowanych przerwała dotychczasowe leczenie, większość badanych odczuła problemy z dostępem do opieki medycznej podczas pandemii, blisko połowa respondentów czuje się samotna podczas trwania pandemii i brakuje im spotkań z innymi ludźmi, a ponad połowa odczuwa potrzebę dostępu do lekarza specjalisty.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z przedstawionej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- stale rosnący odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy,
- zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych,
- wzrost liczby osób wymagających wsparcia w postaci umieszczenia w DPS,
- konieczność rozwijania Klubu Seniora w zakresie integrowania i aktywizacji osób starszych na terenie Gminy oraz upowszechnienie jego działalności wśród osób starszych.

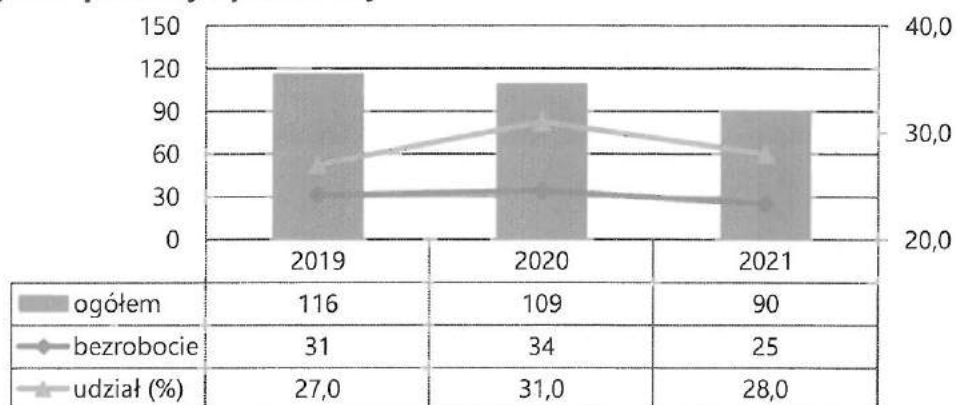
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej znajduje się bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość.

Bezrobocie w 2021 roku jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na czwartym miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin objętych pomocą społeczną. W analizowanym roku wsparcia z tego tytułu udzielono w przypadku 25 spośród 90 rodzin korzystających z pomocy OPS, w wyniku czego ich udział kształtował się na poziomie 28% wśród wszystkich rodzin korzystających z pomocy Ośrodka. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin objętych pomocą OPS ulegała systematycznemu spadkowi, z kolei liczba rodzin będących beneficjentami pomocy z powodu bezrobocia przyjmowała zróżnicowane wartości – w latach 2019-2020 odnotowano wzrost na poziomie 10%, natomiast rok później nastąpił spadek o 9 pp. Należy jednak zauważyć, iż w latach 2019-2020 bezrobocie jako powód udzielania wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na trzecim miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy.

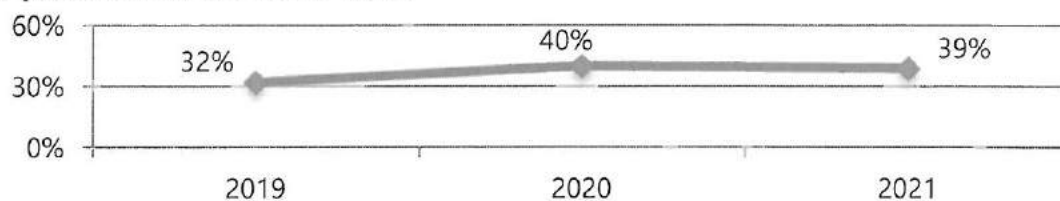
Wykres 24. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezrobocia w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. Można zauważyć, że w latach 2019-2020 kształtował się on na zróżnicowanym poziomie. Na przestrzeni lat 2019-2020 odnotowano wzrost o 8 pp., natomiast w kolejnym roku uległa ona spadkowi o 1 pp.

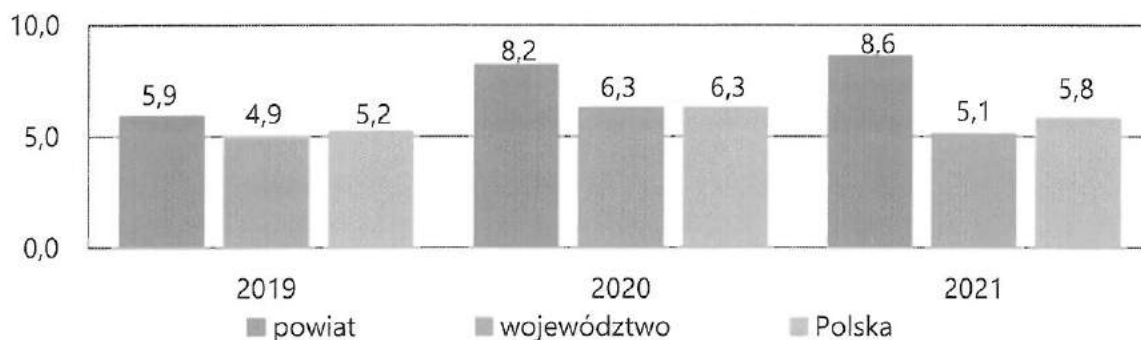
Wykres 25. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, przedstawiona została więc stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim. W 2021 roku kształtowała się ona na poziomie 8,6% i tym samym była wyższa niż stopa bezrobocia rejestrowana w województwie zielonogórskim (5,1%) oraz średniej dla całego kraju (5,8%). Od 2019 roku stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim ulegała stopniowemu wzrostowi, z kolei w całej Polsce oraz województwie odnotowywane wartości ulegały wahaniom. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

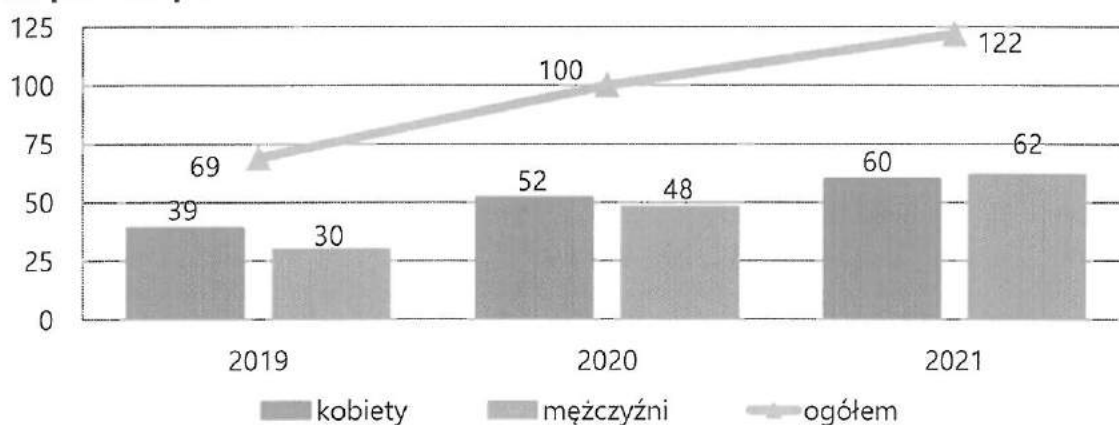
Wykres 26. Stopa bezrobocia w powiecie zielonogórkim na przestrzeni lat 2019-2021 w porównaniu do całej Polski i województwa lubuskiego (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Na koniec 2021 roku w gminie Zabór było zarejestrowanych łącznie 122 bezrobotnych. Oznacza to wzrost względem 2019 roku na poziomie 76,8%, z kolei w porównaniu do 2020 roku dostrzegalny jest wzrost o 22,0%. Pod względem płci zauważa się niewielką dysproporcję – w 2021 roku w odróżnieniu od lat poprzednich pozostających bez pracy kobiet było mniej niż mężczyzn (liczba kobiet – 60, liczba mężczyzn – 62).

Wykres 27. Mieszkańcy gminy Zabór pozostający bez pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy, ponieważ najczęściej świadczy o tym, że bezrobotny nie ma zamiaru lub też możliwości podjęcia

zatrudnienia bądź uzyskuje dochody z nielegalnych źródeł. Kolejna tabela przedstawia liczbę długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Zabór oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy, w porównaniu do danych z powiatu zielonogórskiego. Dynamika zmian w omawianych latach w Gminie prezentuje się następująco: w analizowanym okresie nastąpił wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych z 22 w 2019 roku do 50 w 2021 roku. Warto zwrócić uwagę na fakt, że odsetek osób długotrwale bezrobotnych w Gminie w 2021 roku stanowił 41% wszystkich mieszkańców pozostających bez zatrudnienia i w porównaniu do 2019 roku wzrósł o 9 pp. W całej Polsce udział osób długotrwale bezrobotnych wyniósł w 2021 roku 57%, natomiast w powiecie zielonogórskim kształtował się na poziomie 55%, a więc sytuacja w gminie Zabór była bardziej korzystna.

Tabela 24. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Zabór oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu zielonogórskiego na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie		2019	2020	2021
Gmina	liczba osób	22	38	50
	udział (%)	32	38	41
Powiat	liczba osób	626	864	1 090
	udział (%)	42	42	55

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Gmina Zabór prowadzi szeroką współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w Zielonej-Górze, w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach. Mieszkańcy Gminy mogą korzystać z różnego rodzaju form wsparcia, do których należy m.in.: pośrednictwo pracy, podnoszenie kwalifikacji, prace interwencyjne, bon zatrudnieniowy oraz bon na zasiedlenie.

W związku z pandemią COVID-19 oraz związanymi z nią obostrzeniami, pogorszeniu uległa sytuacja na rynku pracy. W czasie pandemii pracę straciło wiele osób, przede wszystkim pracujących w branżach szczególnie dotkniętych wprowadzanymi obostrzeniami oraz mających umowy cywilno-prawne. Skutki

pandemii na rynku pracy mogą być jednak odroczone w czasie i dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej, jak między innymi kryzys występujący w wielu branżach. Radzenie sobie z epidemią, a w jej następstwie z kryzysem gospodarczym i pogorszeniem sytuacji na rynku pracy, będzie wymagało w perspektywie najbliższych lat, zwrócenia szczególnej uwagi na podejmowanie działań wspierających mieszkańców w tym zakresie.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- wzrost liczby bezrobotnych mieszkańców Gminy zarejestrowanych w PUP w ostatnich latach,
- znaczny udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy oraz wzrost w tym zakresie,
- bezrobocie jako jeden z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej w Gminie,
- ryzyko wykluczenia osób bezrobotnych, a także pojawienia się niekorzystnych następstw, spowodowanych długotrwałym pozostawaniem bez zatrudnienia (np. uzależnienia, zaburzenia psychiczne, ubóstwo).

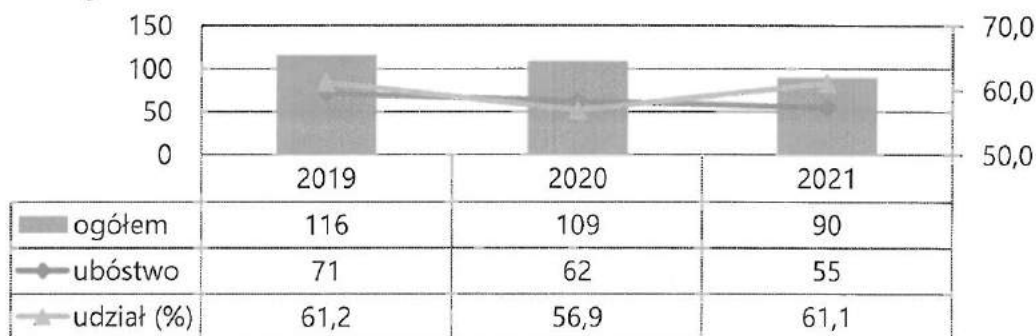
Wsparcie osób z problemem ubóstwa

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawnione były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

W 2021 roku w Gminie wystąpiła konieczność udzielenia pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu ubóstwa w przypadku 55 spośród 90 rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej, w wyniku czego ich udział kształtował się na poziomie 61,1% wśród wszystkich rodzin korzystających z pomocy OPS. Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin objętych pomocą Ośrodka ulegała systematycznemu spadkowi, tak samo jak liczba rodzin będących beneficjentami OPS z powodu ubóstwa. Należy jednak zauważyć, iż w latach 2019-2021 udział rodzin zmagających się z tym problemem ulegał wahaniom, a najniższą wartość przyjął w 2020 roku. Ponadto, w 2021 roku ubóstwo jako powód udzielania wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na pierwszym miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy.

Wykres 28. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

W 2021 roku zasiłki stałe pobierało 29 osób, z zasiłku okresowego korzystało 26 osób, natomiast zasiłek celowy został przyznany 59 mieszkańcom. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba świadczeniobiorców zasiłku stałego systematycznie malała, zasiłku okresowego – ulegała wahaniom, z kolei w przypadku zasiłku celowego dostrzegalny był wzrost liczby beneficjentów. Szczegółowe dane wraz z kwotą przyznanych świadczeń prezentuje kolejna tabela.

Tabela 25. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2019-2021

rodzaj zasiłku	2019		2020		2021	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
zasiłek stały	37	202 964	34	212 737	29	192 906
zasiłek okresowy	28	42 083	31	53 985	26	42 262
zasiłek celowy	53	36 175	53	56 163	59	30 728

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze od stycznia 2019 roku realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”, który zastąpił przeprowadzany w latach poprzednich program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i osób z niepełnosprawnością. W 2021 roku świadczenie niepieniężne w ramach tego Programu zostało przyznane 26 osobom. W ciągu ostatnich trzech lat liczba osób otrzymujących to świadczenie uległa spadkowi. Liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne wahała się w tym okresie, a najwyższą wartość osiągnęła w 2020 roku.

Tabela 26. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2019-2021

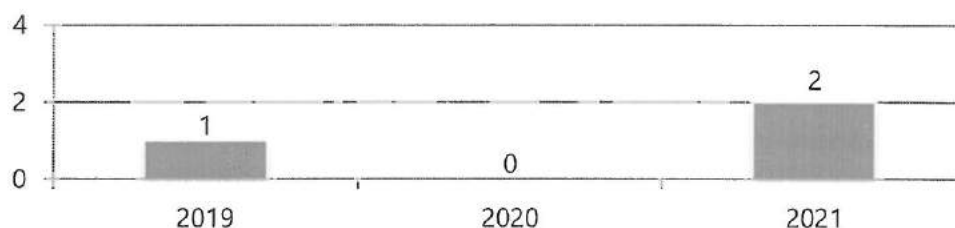
wyszczególnienie	2019	2020	2021
świadczenie niepieniężne	33	34	26
świadczenie pieniężne	10	46	19

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2019-2021

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. W latach 2020-2021 OPS w Zaborze udzielił tej formy pomocy 1 rodzinie z terenu Gminy.

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa, jak i jego skutkiem. W 2021 roku z pomocy i wsparcia OPS z powodu bezdomności skorzystały 2 rodziny – oznacza to nieznaczny wzrost względem poprzednich dwóch lat.

Wykres 29. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

Na terenie gminy Zabór nie funkcjonuje placówka skierowana do osób bezdomnych, dlatego zadanie dotyczące **udzielenia schronienia osobom bezdomnym** realizowane jest na podstawie zawartych umów za sprawą, których osoby te kierowane są do ośrodków w sąsiednich gminach.

Obszary problemowe

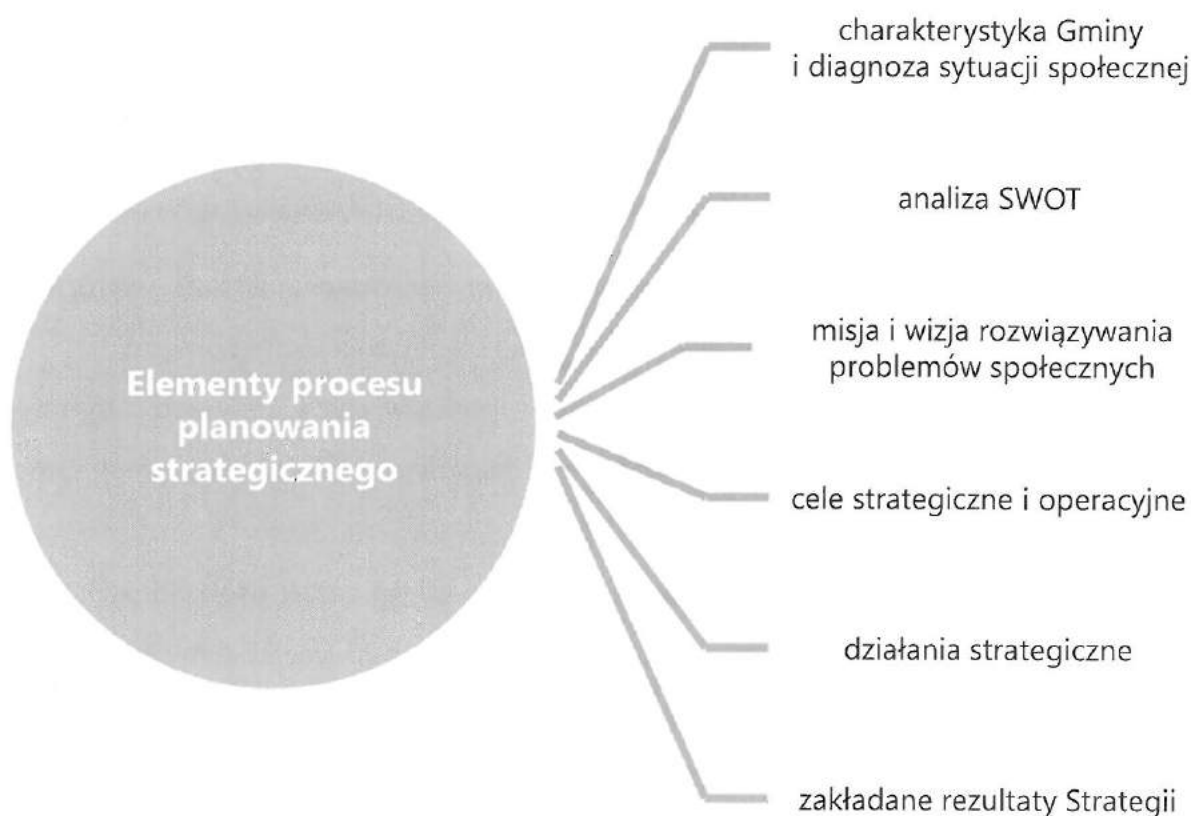
W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- ograniczenie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych w wyniku niedoboru środków finansowych, skutkujące funkcjonowaniem w sytuacji zagrożenia egzystencji,
- ograniczona aktywność zawodowa i społeczna wśród części osób dorosłych oraz zagrożenie wykluczeniem społecznym mieszkańców dotkniętych tym problemem,
- przyjmowanie pozycji społecznej „osoby ubogiej” jako stałej formy funkcjonowania społecznego, która prowadzi do zjawiska wyuczonej bezradności,
- ubóstwo jako główny powód korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Gminy,
- wysoki udział rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogóle rodzin otrzymujących wsparcie Ośrodka w okresie trzech ostatnich lat.

Część programowa

Część programowa Strategii składa się z następujących elementów: misji i wizji rozwiązywania problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, zaplanowanych do realizacji działań, zakładanych rezultatów Strategii, sposobów jej aktualizacji, monitorowania i ewaluacji, ram finansowych oraz przepisów dotyczących jej wdrażania. Punktem wyjściowym dla przedstawionych w tej części prognoz, jest diagnoza sytuacji społecznej oraz analiza SWOT, będąca skutecznym narzędziem oceny uwarunkowań strategicznych. Przeprowadzona analiza przyniosła informacje niezbędne do podjęcia decyzji planistycznych i sformułowania kierunków rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 7. Elementy procesu planowania strategicznego

Źródło: opracowanie własne

Analiza SWOT

Jedną z powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot. **Poniżej przedstawiono sposób w jaki definiowane są grupy czynników w metodzie SWOT.**

MOCNE STRONY

- Systematyczny wzrost populacji Gminy.
- Obecność organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczności lokalnej i wspierających integrację społeczną.
- Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców Gminy.
- Funkcjonowanie gminnej placówki opieki nad dziećmi do lat 3.
- Aktywność projektowa, w tym we współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji i wsparcia seniorów.
- Dostęp do specjalistycznej pomocy i wsparcia dla osób uzależnionych i doznających przemocy w rodzinie.
- Obecność placówek wsparcia dziennego dla dzieci oraz instytucji wspierających integrację rodzin.
- Zróżnicowana oferta usług społecznych świadczonych przez OPS na rzecz mieszkańców Gminy w trudnej sytuacji.
- Stosunkowo niski wskaźnik deprywacji lokalnej i spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej.
- Organizowanie oddziaływań profilaktycznych dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych spoza katalogu działań rekomendowanych.
- Współpraca międzyinstytucjonalna i międzysektorowa w zakresie rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców, w tym przy wykorzystaniu środków zewnętrznych.

SŁABE STRONY

- Negatywne tendencje demograficzne odnotowane w ostatnich latach - rosnący udział osób starszych w ogóle społeczności lokalnej i spadek wartości przyrostu naturalnego.
- Brak realizowanych programów profilaktycznych rekomendowanych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży.
- Trudności w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnością ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych.
- Zbyt mała ilość alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla młodzieży oraz rodzin oraz oddziaływań wzmacniających kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodziców.
- Brak organizacji pozarządowych działających w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, pomocy społecznej, wsparcia osób z niepełnosprawnościami i wykluczonych społecznie.
- Doświadczanie problemów w zakresie zdrowia psychicznego przez mieszkańców.
- Niedostateczna liczba miejsc dziennego pobytu dla osób niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami.

SZANSE

- Pozyskanie środków unijnych na rozwój Gminy.
- Utworzenie nowych miejsc pracy, w tym dla osób o szczególnych potrzebach i młodych.
- Aktywizacja społeczna mieszkańców, w tym rozwój kultury oraz sportu i rekreacji.
- Promowanie i rozwój wolontariatu.
- Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.
- Rozwijanie lokalnej infrastruktury wsparcia, w szczególności placówek pobytu dziennego dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Szkolenia i podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
- Dostępność do pomocy w przypadku doświadczenia przez mieszkańców problemów przemocy lub uzależnień we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Skuteczność w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz przeciwdziałaniu im dzięki współpracy międzyinstytucjonalnej.

ZAGROŻENIA

- Starzejące się społeczeństwo.
- Uzależnienie od pomocy społecznej części mieszkańców, a tym samym brak chęci i motywacji do podjęcia zatrudnienia.
- Pogłębianie się problemów w zakresie zdrowia psychicznego, m.in. z powodu sytuacji społeczno-gospodarczej.
- Wzrost zapotrzebowania na wsparcie w formie umieszczenia w zakładach opiekuńczo-leczniczych wśród osób starszych.
- Braki lokalowe na terenie Gminy.
- Ryzyko wypalenia zawodowego pracowników działających w obszarze pomocowym.
- Podejmowanie zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.
- Wykluczenie osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego. m.in. przez istniejące bariery techniczne.

Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja Strategii służy do opisu obrazu Gminy w relatywnie odległej przyszłości. Przedstawia stan, który chcemy uzyskać w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju. Wyznacza ona określony punkt orientacyjny. Wizja rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Zabór została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej. Sformułowanie wizji pozwala na zdefiniowanie misji, czyli ogólnego celu, który pokazuje kierunek, w którym Gmina zmierza.

WIZJA

Gmina Zabór to miejsce, które zapewnia swoim mieszkańcom możliwość stałego rozwoju społeczno-zawodowego, dostęp do usług społecznych oraz integrację społeczną, a dzięki profesjonalnej kadrze instytucji publicznych oraz aktywności organizacji pozarządowych, skutecznie rozwiązuje bieżące problemy społeczne występujące na jej terenie.

MISJA

Misją **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029** jest rozwijanie i korzystanie z możliwości oraz potencjału Gminy i jej mieszkańców przy rozwiązywaniu problemów występujących w lokalnej społeczności oraz kreowanie środowiska inkluzyjnego dla ogółu mieszkańców.

Kierunki rozwiązywania problemów społecznych

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych dotyczących poszczególnych dziedzin sformułowano cele strategiczne, których realizacja da możliwość zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych. Dla każdego z celów strategicznych, wyznaczono cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania (kierunki działań). Przyczynią się one do realizacji celów strategicznych. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne i współpracujące, wskaźniki realizacji zadań, termin realizacji poszczególnych zadań, zakładane rezultaty oraz źródła finansowania.

CELE STRATEGICZNE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE ZABÓR NA LATA 2023-2029:

- 1** Wzmocnienie integralności rodzin oraz kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców.
- 2** Zapewnienie wsparcia i usług w zakresie aktywizacji i integracji społecznej osób o szczególnych potrzebach.
- 3** Profilaktyka uzależnień oraz ograniczenie konsekwencji społecznych i zdrowotnych z nich wynikających.
- 4** Ochrona osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz zmiana zachowań osób dopuszczających się jej.
- 5** Ograniczenie skali ubóstwa i bezrobocia oraz zmniejszenie problemu wykluczenia społecznego wśród mieszkańców.

CEL STRATEGICZNY NR 1

Wzmocnienie integralności rodzin oraz kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców.

Cel operacyjny nr 1 Wzmacnianie kompetencji rodzicielskich oraz świadczenie wsparcia rodzinom dotkniętych trudnościami.					
lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Zakładane rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze przez asystenta rodziny.	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	2023-2029	OPS	Budżet Gminy
2.	Inicjowanie działań mających na celu utworzenie rodziny wspierającej.	Posiadanie rodzin wspierających na terenie Gminy.	2023-2029	OPS	Budżet Gminy
3.	Rozpowszechnianie informacji dotyczących poradnictwa rodzinnego, pomocy psychologicznej, terapeutycznej, prawnej.	Większa wiedza mieszkańców na temat miejsc w których można uzyskać pomoc i wsparcie.	2023-2029	OPS, UG, jednostki oświatowe, GBP, GKRPA,	Budżet Gminy
4.	Umożliwienie rodzinom podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych.	Większe kompetencje opiekuńczo-wychowawcze.	2023-2029	OPS, UG, jednostki oświatowe, PES, PPP, PWD	Budżet Gminy
5.	Zabezpieczenie finansowe pobytu dzieci w pieczy zastępczej.	Zaplanowane środki w budżecie na pokrycie wydatków związanych z pobytami dzieci w pieczy zastępczej.	2023-2029	OPS, UG, PCPR	Budżet Gminy
6.	Rozwijanie Klubu Dziecięcego.	Zwiększenie liczby dostępnych miejsc.	2023-2029	UG	Budżet Gminy Budżet Państwa
7.	Udzielanie wsparcia w ramach wdrażanych programów i inicjatyw rządowych z zakresu pomocy społecznej.	Rozwijanie form wsparcia dla rodzin w Gminie.	2023-2029	OPS, UG	Budżet Gminy Budżet Państwa

Cel operacyjny nr 2

Integracja rodzin i rozwój psychofizyczny dzieci i młodzieży na terenie Gminy.

lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Współpraca z placówkami oświatowymi oraz instytucjami kulturalno-rekreacyjnymi w celu realizacji działań skierowanych na rozwiązanie problemów występujących wśród dzieci oraz ich rodzin.	Ilość działań skierowanych na rozwiązanie problemów występujących wśród dzieci oraz ich rodzin we współpracy międzyinstytucjonalnej.	2023-2029	OPS, jednostki oświatowe, GBP, PWD, PES	Bez kosztów
2.	Podjęcie współpracy z NGO i innymi podmiotami w zakresie wdrażania działań wspierających rodziny.	Liczba działań wspierających podjętych przy współpracy międzysektorowej.	2023-2029	OPS, UG, PWD, PES	Budżet Gminy
3.	Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego na terenie gminy.	Możliwość poprawy funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży, a także zagospodarowanie ich czasu wolnego, zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego i profilaktyka zachowań ryzykownych.	2023-2029	OPS, UG, GKRPA, PWD, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
4.	Systematyczne doposażanie placówek oświatowych w profesjonalny sprzęt oraz prowadzenie kół naukowych i sekcji w oparciu o rzeczywiste potrzeby i zainteresowania uczniów.	Liczba zakupionych sprzętów.	2023-2029	UG, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
5.	Organizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, we współpracy międzyinstytucjonalnej, animujących czas wolny dzieci i rodzin.	Liczba zorganizowanych zajęć i wydarzeń dla dzieci i rodzin.	2023-2029	UG, OPS, GBP, jednostki oświatowe, PWD, PES, GKRPA	Budżet Gminy Budżet Państwa

6.	Udzielanie uczniom pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Poprawa sytuacji materialnej oraz zaspokojenie potrzeb szkolnych dzieci i młodzieży.	2023-2029	UG, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
7.	Zapewnienie wsparcia psychologicznego i pedagogicznego dla uczniów na terenie Gminy.	Zwiększenie dostępności do pomocy pedagogicznej/psychologicznej dla uczniów w jednostkach oświatowych.	2023-2029	UG, PPP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
8.	Realizacja warsztatów/programów rozwijających umiejętności psychospołeczne dzieci i młodzieży.	Wzmocnienie kompetencji psychospołecznych dzieci i młodzieży.	2023-2029	UG, OPS, PPP, jednostki oświatowe, PES, PWD	Budżet Gminy
9.	Organizowanie i finansowanie wypoczynku oraz półkolonii dla dzieci z rodzin o ograniczonych możliwościach finansowych oraz dotkniętych uzależnieniem/przemocą.	Aktywne animowanie czasu wolnego dla dzieci oraz umożliwienie im integracji w środowisku rówieśniczym.	2023-2029	OPS, UG, GKRPA, GBP, jednostki oświatowe, PWD, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
10.	Organizowanie szkoleń/warsztatów oraz organizowanie superwizji i wizyt studyjnych rozwijających kompetencje zawodowe pracowników instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny.	Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu pracownikom instytucji publicznych oraz zwiększenie ich kompetencji i umiejętności.	2023 2025 2027 2029	UG, OPS, PWD	Budżet Gminy
11.	Rozwój lokalnych form informowania lokalnej społeczności o działaniach prowadzonych na rzecz rodzin i dzieci.	Liczba kanałów informowania o lokalnej ofercie pomocy i wsparcia.	2023-2029	UG, OPS, jednostki oświatowe, PES, GBP, PKI, PWD, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy

CEL STRATEGICZNY NR 2

Zapewnienie wsparcia i usług w zakresie aktywizacji i integracji społecznej osób o szczególnych potrzebach.

Cel operacyjny nr 1

Intensyfikacja działań i usług publicznych umożliwiających wzmocnienie samodzielności osób z niepełnosprawnościami i starszych w funkcjonowaniu społeczno-zawodowym.

lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi i PES prowadzącymi działalność na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz wspieranie ich działalności.	Liczba podjętych działań na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami starszych i we współpracę z instytucjami, organizacjami pozarządowymi i PES.	2023-2029	OPS, UG, PES, KS	Budżet Gminy PFRON Fundusze Europejskie
2.	Rozpowszechnianie i motywowanie osób z niepełnosprawnościami i wskazaniem do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej, a w przypadku niepełnosprawności intelektualnej lub chorób psychicznych do uczestnictwa w środowiskowych domach samopomocy.	Zwiększenie zainteresowania oraz uczestnictwa w WTZ oraz w ŚDS.	2023-2029	OPS, UG, PCPR, PES, inne jednostki samorządu terytorialnego	Budżet Gminy Budżet Powiatu PFRON
3.	Współpraca z sąsiednimi gminami i powiatami w zakresie kierowania mieszkańców Gminy po ukończeniu terapii w WTZ do Zakładu Aktywności Zawodowej lub innego podmiotu ekonomii społecznej na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie aktywności zawodowej wśród osób z niepełnosprawnością.	2023-2029	OPS, UG, PCPR, PES	Budżet Gminy PFRON Budżet Państwa

4.	Stworzenie warunków do integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami i starszych poprzez realizację projektów socjalnych i programów adresowanych do tych osób.	Wzrost integracji społecznej osób starszych i z niepełnosprawnościami.	2023-2029	OPS, UG, GBP, PCPR, PES, KS	Budżet Gminy Budżet Państwa
5.	Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnościami i starszym.	Poprawa warunków bytowych osób z niepełnosprawnościami i starszych.	2023-2029	OPS, UG	Budżet Gminy Budżet Państwa
6.	Kierowanie osób samotnych lub wymagających stałej opieki do Domu Pomocy Społecznej.	Poprawa warunków bytowych osób wymagających całodobowej opieki.	2023-2029	OPS	Budżet Gminy
7.	Organizowanie transportu dla osób z ograniczoną mobilnością, w tym dzieci, do placówek ochrony zdrowia, rehabilitacji i terapii, szkół specjalnych oraz instytucji kulturalno-rekreacyjnych.	Zapewnienie osobom zależnym możliwości uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym.	2023-2029	OPS, UG, PES, GBP, placówki ochrony zdrowia, jednostki oświatowe, KS	Budżet Gminy
8.	Realizacja projektów i programów mających na celu wdrażanie nowych form wsparcia dla osób z niepełnosprawnością.	Poprawa jakości życia i codziennego funkcjonowania osób niesamodzielnych oraz ich opiekunów faktycznych.	2023-2029	OPS, UG, PES	Budżet Gminy Budżet Województwa Budżet Państwa PFRON
9.	Utworzenie placówki wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnościami i starszych/samotnych.	Poprawa jakości życia i codziennego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami i starszych/samotnych.	2023-2029	OPS, UG, PES, PCPR, KS	Budżet Gminy PFRON
10.	Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych przy współpracy międzysektorowej.	Poprawa jakości życia osób wymagających wsparcia w codziennych czynnościach.	2023-2029	OPS, UG, PES, PCPR, ROPS	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON, Fundusz Solidarnościowy

11.	Podejmowanie działalności projektowej i pozyskiwanie środków zewnętrznych w celu rozwinięcia katalogu dostępnych usług społecznych na rzecz osób niesamodzielnych i starszych (np. usługi pielęgnacyjne, porządkowe, transportowe i teleopieka).	Zwiększenie katalogu usług dla osób niesamodzielnych.	2023-2029	OPS, UG, PES	Budżet Gminy Budżet Województwa PFRON Budżet Państwa Środki Europejskie
-----	--	---	-----------	--------------	---

Cel operacyjny nr 2

Organizowanie form aktywnego spędzania czasu wolnego dla osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz o ograniczonej percepcji, a także ich integracja w lokalnej społeczności.

lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Dostosowywanie obiektów użyteczności publicznej do możliwości osób o szczególnych potrzebach.	Zwiększenie możliwości przemieszczania się osób z ograniczoną mobilnością po obiektach w Gminie.	2023-2029	UG	Budżet Gminy PFRON Fundusze Europejskie
2.	Adaptacja małej architektury w Gminie do potrzeb i możliwości osób o ograniczonej mobilności.	Zwiększenie możliwości przemieszczania się osób o ograniczonej mobilności w Gminie.	2023-2029	UG	Budżet Gminy PFRON Fundusze Europejskie
3.	Organizacja zajęć: rekreacyjno-sportowych, kulturalnych, promujących zdrowy i aktywny tryb życia oraz edukacyjnych, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności osób zależnych i starszych.	Poprawa dostępności do zajęć sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych dla osób zależnych i starszych poprzez wzrost ich aktywności społecznej oraz umiejętności.	2023-2029	UG, OPS, GBP, KS, PES	Budżet Gminy Fundusze Europejskie
4.	Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej i z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej.	Wzmocnienie pozytywnych postaw mieszkańców wobec osób niesamodzielnych.	2023-2029	UG, OPS, GBP, KS, PES, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
5.	Prowadzenie akcji informacyjnych/warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród osób starszych.	2023 2025 2026 2028	UG, OPS, GBP, KMP, KS, PES	Budżet Gminy

6.	Rozwijanie działalności organizacji pozarządowych, m.in. poprzez udostępnianie obiektów przez samorząd do organizowania spotkań i wydarzeń oraz udzielanie środków na realizację projektów.	Zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych w zakresie wsparcia osób starszych.	2023-2029	UG, KS, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
----	---	--	-----------	-------------	--------------------------------

Cel operacyjny nr 3

Świadczenie specjalistycznej pomocy dla osób dotkniętych zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysie emocjonalnym, a także upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia psychicznego.

lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Kierowanie osób z zaburzeniami psychicznymi do Środowiskowych Domów Samopomocy.	Zapewnienie wsparcia środowiskowego osobom z zaburzeniami psychicznymi.	2023-2029	OPS, PCPR, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
2.	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób mających problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	Zwiększenie liczby mieszkańców mających problemem w zakresie zdrowia psychicznego zgłaszających się po pomoc.	2023-2029	OPS, UG, PPP, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
3.	Prowadzenie kampanii profilaktycznych, wykładów, spotkań ze specjalistami na temat zdrowia psychicznego oraz higieny psychicznej.	Zwiększanie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego oraz higieny psychicznej.	2024 2026 2028	OPS, UG, PES, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
4.	Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego – prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego.	Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży deklarujących problemy w zakresie zdrowia psychicznego.	2023-2029	UG, PPP jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
5.	Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży w szkołach.	Poprawa dobrostanu psychicznego dzieci i młodzieży.	2023-2029	UG, PPP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
6.	Przeprowadzenie warsztatów dla uczniów dotyczących systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego.	Wzrost poczucia bezpieczeństwa w zakresie zdrowia psychicznego wśród uczniów.	2023 2025 2027 2029	UG, PPP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy

7.	Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób z zaburzeniami psychicznymi.	Poprawa funkcjonowanie osób z zaburzeniami psychicznymi.	2023-2029	OPS, PCPR, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa
----	---	--	-----------	----------------	--------------------------------

CEL STRATEGICZNY NR 3

Profilaktyka uzależnień oraz ograniczenie konsekwencji społecznych i zdrowotnych z nich wynikających.

Cel operacyjny nr 1 Zwiększenie skuteczności oddziaływań pomocowych dla osób dotkniętych uzależnieniem i współuzależnieniem.

lp	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom z problemem uzależnienia.	Poprawa warunków bytowych rodzin z problemem uzależnienia.	2023-2029	OPS	Budżet Gminy
2.	Prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnym dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz z problemem przemocy w rodzinie, a także świadczenie profesjonalnego wsparcia terapeutycznego, socjalnego, psychologicznego i prawnego osobom w kryzysie uzależnienia. Inicjowanie działań w celu powstania samopomocowej grupy wsparcia dla osób uzależnionych (AA), współuzależnionych (AI-Anon) i dorosłych dzieci alkoholików (DDA) lub motywowanie do uczestnictwa w spotkaniach grup zlokalizowanych w Zielonej Górze.	Dostęp do profesjonalnej pomocy i wsparcia rodzin z problemem uzależnienia.	2023-2029	OPS, UG, PKI, GKRPA	Budżet Gminy
3.	Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Zwiększenie dostępu do pomocy dla osób uzależnionych i członków ich rodzin oraz poprawa ich funkcjonowania.	2023-2029	UG, GKRPA, PES	Budżet Gminy
4.		Wzrost liczby osób podejmujących terapię w placówkach leczenia odwykowego.	2023-2029	GKRPA	Budżet Gminy

5.	Wspieranie działań placówek leczenia odwykowego oraz placówek leczenia uzależnienia od alkoholu poprzez współfinansowanie programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i współuzależnionych uzupełniających ofertę świadczeń zdrowotnych NFZ. Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu.	Zwiększenie dostępności do wsparcia w ramach placówek leczniczych.	2023-2029	GKRPA, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
6.		Zwiększenie liczby osób kończących leczenie odwykowe w stosunku do zgłoszeń.	2023-2029	GKRPA	Budżet Gminy
7.	Organizowanie szkoleń dla członków GKRPA i innych grup zawodowych (m.in. pedagogów, nauczycieli, wychowawców, pracowników socjalnych, asystentów rodziny, funkcjonariuszy policji, opiekunów w PWD) z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, w tym szkolenie ich na realizatorów programów profilaktycznych.	Wzrost wiedzy specjalistów z zakresu profilaktyki uzależnień, zwiększenie skuteczności oddziaływań profilaktycznych.	2023-2029	GKRPA, OPS, KMP, ZI, PWD, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
8.	Udział w konferencjach z zakresu problemu uzależnień dla specjalistów zaangażowanych w rozwiązywanie tego problemu.	Wzrost wiedzy specjalistów, zwiększenie skuteczności podejmowanych działań.	2023-2029	GKRPA, OPS, KMP, ZI, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
9.	Podejmowanie współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz PES w zakresie kierowania osób po zakończonym leczeniu uzależnienia do uczestnictwa w zajęciach w Centrum Integracji Społecznej.	Wzmocnienie kompetencji i umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.	2023-2029	OPS, UG, PES, inne jednostki samorządu terytorialnego	Budżet Gminy

Cel operacyjny nr 2

Wzmocnienie postaw abstynenckich wśród dzieci oraz osób dorosłych, a także przeciwdziałanie zachowaniom ryzykownym w związku z sięganiem po substancje psychoaktywne.

lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Wdrażanie w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez KCPU związanych z tematyką uzależnień.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień, rozwój psychospołeczny uczniów.	2023-2029	GKRPA, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
2.	Realizacja w szkołach warsztatów i innych form edukacyjnych uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień oraz pozalekcyjnych zajęć z elementami profilaktyki, w tym zajęć sportowych.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień, rozwój psychospołeczny uczniów.	2023-2029	GKRPA, jednostki oświatowe, GBP, PES, PWD	Budżet Gminy
3.	Organizowanie wypoczynku z programem profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień.	Ograniczenie zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży.	2023-2029	GKRPA, PWD, PES	Budżet Gminy
4.	Rozwijanie działalności placówek wsparcia dziennego, w tym w zakresie wspierania dzieci z rodzin dotkniętych uzależnieniem.	Wzmocnienie postaw abstynenckich wśród dzieci i młodzieży oraz zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom.	2023-2029	UG, GKRPA, PWD, PES	Budżet Gminy
5.	Organizowanie półkolonii profilaktycznych dla dzieci i młodzieży (spektakle filmowe, gry profilaktyczne, warsztaty, spotkania ze specjalistami, zajęcia sportowo-rekreacyjne, wycieczki).	Wzmocnienie pożądaných postaw zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży.	2023-2029	UG, GKRPA, GBP, PES, jednostki oświatowe, PWD	Budżet Gminy

6.	Realizacja szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.	Spadek dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży.	2023-2029	GKRPA	Budżet Gminy
7.	Realizacja warsztatów profilaktycznych dla rodziców dotyczących profilaktyki uzależnień wśród dzieci.	Podniesienie poziomu wiedzy rodziców na temat uzależnień.	2023-2029	OPS, GKRPA, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
8.	Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców mających na celu uświadomienie konsekwencji spożywania alkoholu, w szczególności spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.	Ograniczenie skali prowadzenia pojazdów przez osoby nietrzeźwe oraz spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży.	2023-2029	GKRPA	Budżet Gminy
9.	Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień.	Zmiana postaw mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych.	2023-2029	GKRPA, OPS, UG, GBP, PWD, PES	Budżet Gminy
10.	Organizowanie imprez, festynów, konkursów, wydarzeń w celu promocji zdrowego stylu życia przy współpracy międzyinstytucjonalnej.	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie wartości zdrowotnych oraz korzyści zdrowego stylu życia.	2023-2029	GKRPA, OPS, UG, KMP, PES, GBP, PWD, jednostki oświatowe, KS, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
11.	Upowszechnianie wiedzy na temat zagrożeń wynikających z uzależnień oraz informacji o miejscach, w których można znaleźć profesjonalną pomoc na terenie Gminy poprzez dystrybucję ulotek w szkołach i innych miejscach publicznych oraz publikowanie artykułów na stronach Gminy.	Zwiększenie wiedzy mieszkańców na temat problemu uzależnień oraz miejsc wsparcia na terenie Gminy.	2023-2029	GKRPA, UG, OPS, ZI, PES, PWD, KS, lokalne media	Budżet Gminy

12.	Monitorowanie miejsc w Gminie, w celu ograniczenia skali spożywania alkoholu przez mieszkańców w miejscach publicznych.	Spadek liczby wykroczeń w Gminie związanych ze spożywaniem alkoholu.	2023-2029	KMP, UG, GKRPA	Budżet Gminy Budżet Państwa
13.	Podjęmowanie interwencji wobec osób spożywających alkohol w miejscach publicznych, m.in. zatrzymywanie ich w pomieszczeniach policyjnych, izbach wytrzeźwień oraz odwożenie niepełnoletnich do domów rodzinnych.	Ograniczenie skali problemowego spożywania alkoholu w przestrzeni publicznej.	2023-2029	KMP, UG, GKRPA	Budżet Gminy Budżet Państwa

CEL STRATEGICZNY NR 4

Ochrona osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz zmiana zachowań osób dopuszczających się jej.

Cel operacyjny nr 1					
Objęcie specjalistycznym wsparciem rodzin i osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz zmiana zachowań osób dopuszczających się przemocy.					
lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Pomoc rodzinom doznającym przemocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Wzrost liczby rodzin, w których zakończył się problem przemocy.	2023-2029	OPS, GKRPA, KMP, ZI, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, Sąd	Budżet Gminy
2.	Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w lokalnych mediach oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie.	Zwiększenie dostępu do informacji na temat pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	2023-2029	OPS, UG, GKRPA, ZI, GBP, PWD, KS, PES	Budżet Gminy

3.	Organizacja szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie prawa regulującego problem przemocy w rodzinie oraz procedurę „Niebieskie Karty”.	Poszerzenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych z zakresu realizacji procedury „Niebieskie Karty”.	2023-2029	OPS, GKRPA, KMP, ZI, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, Sąd	Budżet Gminy
4.	Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom dotkniętym przemocą.	Poprawa funkcjonowania rodzin z problemem przemocy.	2023-2029	OPS, PES	Budżet Gminy
5.	Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie.	Dostosowanie oferty pomocowej do potrzeb mieszkańców i skali problemu.	2023-2029	OPS, GKRPA, ZI, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
6.	Inicjowanie działań w celu utworzenia grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.	Zapewnienie mieszkańcom w kryzysie przemocy samopomocowej formy wsparcia.	2023-2029	OPS, GKRPA, ZI	Budżet Gminy

Cel operacyjny nr 2

Uwrażliwienie lokalnej społeczności na przejawy przemocy w rodzinie i zwiększenie jej wiedzy o lokalnym systemie pomocy i wsparcia.

lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy.	Poszerzenie kompetencji wychowawczych, wzrost wiedzy rodziców na temat wychowania bez przemocy.	2023 2025 2027 2029	OPS, KMP, GKRPA, ZI, GBP, PPP, jednostki oświatowe, PWD	Budżet Gminy
2.	Udział w lokalnych oraz ogólnopolskich kampaniach społecznych przeciw przemocy w rodzinie.	Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców na temat przemocy w rodzinie oraz możliwości pomocy.	2023-2029	OPS, GKRPA, ZI, KMP, UG, PCPR, GBP, PWD, KS, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
3.	Realizacja działań edukacyjnych wśród mieszkańców wskazujących pożądane zachowania w przypadku zaobserwowania przemocy.	Wzrost wrażliwości społeczności lokalnej na przejawy przemocy w rodzinie.	2023 2025 2027 2029	OPS, GKRPA, ZI, KMP, UG, PCPR, PPP, GBP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy

4.	Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących przemocy w rodzinie, komunikacji, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Podniesienie umiejętności psychospołecznych uczniów, wzrost wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie przemocy.	2023-2029	GKRPA, ZI, PPP, jednostki oświatowe, PWD	Budżet Gminy
----	--	--	-----------	--	--------------

CEL STRATEGICZNY NR 5

Ograniczenie skali ubóstwa i bezrobocia oraz zmniejszenie problemu wykluczenia społecznego wśród mieszkańców.

Cel operacyjny nr 1

Przywrócenie i wzmocnienie kompetencji zawodowych osób dotkniętych bezrobociem oraz rozwój lokalnego rynku pracy.

lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Współpraca z PUP w zakresie: poradnictwa zawodowego, organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie zatrudnienia.	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych.	2023-2029	OPS, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie
2.	Współpraca z PUP w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych.	Wzrost liczby bezrobotnych mieszkańców biorących udział w aktywnych formach aktywizacji zawodowej.	2023-2029	UG, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa
3.	Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Wzrost wiedzy wśród osób bezrobotnych na temat dostępnych form wsparcia.	2023-2029	OPS, PUP, UG, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
4.	Wykorzystanie w pracy socjalnej kontraktów socjalnych służących aktywizacji zawodowej i zwiększenia szans na zatrudnieniu, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych.	Zwiększenie liczby kontraktów socjalnych w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.	2023-2029	OPS	Budżet Gminy
5.	Prowadzenie poradnictwa zawodowego i warsztatów z kreowania ścieżki kariery wśród uczniów.	Zwiększenie przedsiębiorczości i przyszłej aktywności zawodowej uczniów.	2023-2029	UG, PUP, PPP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy

6.	Podjmowanie stałej współpracy z PES działającymi w zakresie wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Zwiększenie dostępności do pomocy dla osób zagrożonych wykluczeniem.	2023-2029	OPS, UG, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
7.	Współpraca z sąsiednimi gminami i powiatami w zakresie kierowania osób, które ukończyły terapię w WTZ do pracy w podmiotach ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne/zakłady aktywizacji zawodowej).	Zwiększenie dostępności do miejsc pracy dla osób w trudnej sytuacji życiowej i z niepełno-sprawnością.	2023-2029	OPS, UG, PCPR, PES, inne jednostki samorządu terytorialnego	Budżet Gminy Budżet Państwa

Cel operacyjny nr 2

Świadczenie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym ubóstwem oraz prowadzenie działań umożliwiających ich integrację społeczną.

lp.	Zadania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
1.	Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa, m.in. poprzez działalność świetlic szkolnych.	Objęcie dzieci kompleksową opieką i wsparciem oraz zmniejszanie nierówności społecznych między uczniami.	2023-2029	UG, GBP, PWD, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
2.	Rozwijanie działalności placówek wsparcia dziennego.	Kompleksowe wsparcie dzieci oraz zmniejszanie nierówności społecznych między rówieśnikami.	2023-2029	OPS, UG, PES, PWD	Budżet Gminy
3.	Kontynuowanie i wdrażanie programów i projektów społecznych zmniejszających nierówności społeczne.	Zmniejszenie się nierówności społecznych wśród mieszkańców.	2023-2029	OPS, UG, PUP, KS, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
4.	Współpraca międzyinstytucjonalna i międzysektorowa w zakresie włączania społecznego, walki z ubóstwem i głodem, w tym wśród dzieci.	Zmniejszenie skali ubóstwa oraz głodu w Gminie.	2023-2029	OPS, UG, PES	Budżet Gminy

5.	Popularyzowanie wśród mieszkańców idei wolontariatu, pomocy sąsiedzkiej i wsparcia lokalnej społeczności, na rzecz mieszkańców Gminy będących w potrzebie.	Wzmocnienie lokalnej solidarności mieszkańców.	2023-2029	OPS, UG, PES, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
6.	Organizacja i dofinansowywanie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób z problemem ubóstwa.	Wzmocnienie pozycji osób z problemem ubóstwa na lokalnym rynku pracy.	2023-2029	OPS, UG, PUP, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
7.	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rozumianego jako dostęp do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych z uwzględnieniem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej.	Poprawa sytuacji materialnej osób zmagających się z ograniczonymi środkami i możliwościami.	2023-2029	OPS, UG	Budżet Gminy Budżet Państwa
8.	Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie posiłków.	Poprawa warunków życia osób z problemem ubóstwa.	2023-2029	OPS, UG, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
9.	Udzielanie uczniom z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa pomocy w formie stypendiów, zasiłków szkolnych oraz posiłków w szkole.	Wsparcie dzieci i młodzieży wychowujących się w rodzinach o ograniczonych zasobach.	2023-2029	UG, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
10.	Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem ubóstwa oraz związaną z tym bezradnością, poprzez udzielanie zasiłków celowych i rzeczowych.	Zwiększenie możliwości finansowych rodzin zamieszkujących Gminę.	2023-2029	OPS, UG	Budżet Gminy Budżet Państwa
11.	Udzielanie rodzinom z trudnościami finansowymi dodatków mieszkaniowych i energetycznych.	Wsparcie rodzin niewydolnych finansowo w Gminie.	2023-2029	UG	Budżet Gminy Budżet Państwa

12.	Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie kierowania mieszkańcami Gminy pozbawionych stałego miejsca zamieszkania do placówek zapewniających schronienie osobom bezdomnym.	Zabezpieczenie sytuacji lokalowej osób bezdomnych.	2023-2029	OPS, UG, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
13.	Kierowanie osób bezdomnych wymagających specjalistycznego wsparcia do schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.	Zapewnienie bezpieczeństwa i wsparcia osobom dotkniętym bezdomnością.	2023-2029	OPS, UG, PES	Budżet Gminy Budżet Państwa
14.	Udzielanie wsparcia materialnego osobom bezdomnym.	Poprawa sytuacji socjalnej osób bezdomnych.	2023-2029	OPS, UG	Budżet Gminy Budżet Państwa
15.	Przekazywanie osobom bezdomnym informacji w zakresie dostępnych dla nich form pomocy oraz monitorowanie jej skali.	Wzrost świadomości osób bezdomnych w zakresie możliwych form wsparcia.	2023-2029	OPS, UG	Budżet Gminy

Ramy finansowe Strategii

Potrzeba określenia ram finansowych Strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z treści art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.). Jednym z warunków realizacji wskazanych celów w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jej finansowanie.

Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu gminy Zabór. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- ✓ budżet Wojewody,
- ✓ budżet Samorządu Województwa,
- ✓ Fundusz Pracy,
- ✓ Fundusz Solidarnościowy,
- ✓ środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- ✓ środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- ✓ środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- ✓ środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości finansowych gminy Zabór. Realizacja poszczególnych celów i zadań wymienionych w Strategii uzależniona będzie od środków posiadanych przez Gminę oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029 przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2020-2021, która została opracowana na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej.

W prognozie na lata 2022-2029 zastosowano średnią wzrostu 2,5% w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywanego na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze. Dział 855 został pomniejszony o wartość świadczenia wychowawczego, w związku z przejściem realizacji tego zadania przez ZUS.

Tabela 27. Ramy finansowe Strategii

rok	ochrona zdrowia	pomoc społeczna	edukacyjna opieka wychowawcza	rodzina	ogółem
2020	78 400	905 056	2 080	7 384 590	8 370 126
2021	73 501	936 118	5 227	7 059 492	8 074 338
PROGNOZA					
2022	81 000	1 155 162	6 359	1 752 930	2 995 451
2023	83 025	1 184 041	6 518	1 796 753	3 070 337
2024	85 101	1 213 642	6 681	1 841 672	3 147 096
2025	87 228	1 243 983	6 848	1 887 714	3 225 773
2026	89 409	1 275 083	7 019	1 934 907	3 306 417
2027	91 644	1 306 960	7 195	1 983 279	3 389 078
2028	93 935	1 339 634	7 374	2 032 861	3 473 805
2029	96 284	1 373 125	7 559	2 083 683	3 560 650

Źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2021 rok

System wdrażania Strategii

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór to wprowadzenie w życie zintegrowanego modelu polityki społecznej. Z uwagi na fakt, że opracowana Strategia jest dokumentem długookresowym i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, musi być poddana okresowej weryfikacji, a także niezbędnym zmianom.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór zawiera zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji publicznych oraz niepublicznych, które działają na polu polityki społecznej w Gminie. Taka zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu lokalnych i ponadlokalnych instytucji, organizacji i środowisk, wymaga ścisłej koordynacji, a także współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji zadań

wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze zależała będzie od instytucji zarządzającej jej wdrażaniem – Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029 obejmować będzie cztery etapy, przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 28. Harmonogram wdrażania Strategii

Etap	Wyszczególnienie	Termin realizacji
Etap I	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy Zabór o przyjęciu do realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór na lata 2023-2029”.	I kwartał 2023 r.
Etap II	Koordynacja realizacji działań objętych Strategią.	I kwartał 2023 r. – IV kwartał 2029 r.
Etap III	Monitoring.	Na koniec każdego roku w okresie od 2023 r. do 2029 r.
Etap IV	Ewaluacja Strategii.	I kwartał 2030 r.

Źródło: opracowanie własne

System aktualizacji Strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Przeglądy strategiczne powinny być realizowane cyklicznie. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, który towarzyszył tworzeniu Strategii. Kierownik OPS przy wyborze zadań do realizacji będzie brać pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego podczas aktualizacji dokumentu Strategii Kierownik OPS powinien uwzględniać nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór, ale również nowe, nie ujęte w niej zadania, których w obecnym czasie uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Bezpośrednim koordynatorem jest Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze. Zadaniem koordynatora jest ciągły nadzór nad pracami OPS w zakresie wdrażania i aktualizacji Strategii.

Komunikacja społeczna i promocja Strategii

W celu sprawnego funkcjonowania Strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji. Partnerzy mają możliwość zgłoszenia zmian w treści Strategii w zakresie wymagającym ich współpracy. Władze samorządowe w trakcie wdrażania Strategii muszą znaleźć skuteczną metodę przekazywania informacji do otoczenia. Powinny także zwrócić uwagę na sprawny system przyjmowania informacji z otoczenia w tym, od partnerów społecznych.

Władze samorządowe muszą współpracować i być w stałym kontakcie z jednej strony z podmiotami wewnętrznymi, obejmującymi pracowników uczestniczących bezpośrednio w administrowaniu Gminą, czerpiąc przy tym z ich wiedzy, motywacji, umiejętności praktycznych czy kompetencji interpersonalnych, ale też korzystać z technologii i zasobów organizacji.

Z drugiej strony muszą również komunikować się z otoczeniem zewnętrznym obejmującym: ogół mieszkańców Gminy, grupy, organizacje, stowarzyszenia, instytucje czy przedsiębiorstwa.

Otoczenie zewnętrzne dalsze to natomiast otoczenie Gminy, jako wspólnoty terytorialnej: sąsiednie gminy, struktury powiatowe, wojewódzkie i ogólnopolskie. Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej są:

- ✓ możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem;
- ✓ informacja o postępach wdrażania Strategii;
- ✓ współpraca z mediami – podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach;
- ✓ informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja Strategii ma na celu stanowienie i utrzymywanie wzajemnej współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego Unii Europejskiej w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.

Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą między innymi przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do monitoringu pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Policji, PUP, ze sprawozdań OPS, GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji Strategii przygotowywana będzie przez OPS i zawarta w corocznie składanych sprawozdaniach z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi gminy Zabór do oceny realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych w Gminie, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej Gminy w kolejnych latach. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych celów strategicznych. Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim zostały zrealizowane oraz ukaże realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o nżej przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe oznaczają dane dla roku poprzedzającego wdrożenie Strategii, natomiast wartości docelowe wskazują pożądane wartości, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów.

Tabela 29. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych

Lp.	Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa (w 2021 roku)	Wartość docelowa (w 2029 roku)
1	Wzmocnienie integralności rodzin oraz kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	10	do 15
		Liczba asystentów rodziny.	1	1
		Liczba rodzin wspierających.	0	do 1
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.	12	poniżej 10
		Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	14	poniżej 12
2	Zapewnienie wsparcia i usług w zakresie aktywizacji i integracji społecznej osób o szczególnych potrzebach.	Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych.	7	do 15
		Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (%).	17,8	poniżej 20
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.	35	poniżej 25
		Liczba osób w DPS, za których Gmina ponosi odpłatność.	3	do 8
		Liczba uczestników zajęć profilaktycznych dot. zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży.	0	do 200
		Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	1	do 5

3	Profilaktyka uzależnień oraz ograniczenie konsekwencji społecznych i zdrowotnych z nich wynikających.	Liczba Punktów Konsultacyjno-Informacyjnych.	1	1
		Liczba osób uzależnionych i współuzależnionych korzystających z PKI.	6	do 20
		Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktycznych.	0	powyżej 200
		Liczba uczniów objętych działaniami profilaktycznymi (nierekomendowane).	150	powyżej 200
		Liczba grup samopomocowych dla osób uzależnionych i ich rodzin.	0	do 2
		Liczba mieszkańców przypadająca na 1 punkt sprzedaży alkoholu.	135	powyżej 180
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu.	12	do 9
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu narkomanii.	1	do 1
4	Ochrona osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz zmiana zachowań osób dopuszczających się jej.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”.	15	poniżej 12
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie.	0	do 1
		Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie (stosujących i doświadczających przemocy).	1	do 10
5	Ograniczenie skali ubóstwa i bezrobocia oraz zmniejszenie problemu wykluczenia społecznego wśród mieszkańców.	Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (%).	39	poniżej 30
		Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP (%).	41	poniżej 30
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia.	25	do 15
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa.	55	do 40
		Liczba osób korzystających z zasiłku stałego/okresowego/celowego.	29/26/59	do 25/20/45
		Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności.	2	do 2

Źródło: opracowanie własne

Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zabór jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania. Cele strategiczne i cele operacyjne sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, sytuacji rodzin, profilaktyki uzależnień, problemu przemocy w rodzinie, sytuacji seniorów i osób z niepełnosprawnością, systemu ochrony zdrowia psychicznego, problemu ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz problemu bezrobocia.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem. W ramach wypracowanej Strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych, wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej oraz partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych. Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych.

Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnym od możliwości finansowych. Strategia będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom

związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy Zabór i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym.

Należy pamiętać, że aktualizacje Strategii mogą się w znacznym stopniu wiązać ze zmianami dyktowanymi przez obecnie trwającą pandemię SARS-CoV-2. Poza widocznymi obecnie skutkami społeczno-ekonomicznymi wywołanymi pandemią, pozostawi ona również długotrwałe znamiona nie tylko na większej społeczności, ale również na indywidualnych jednostkach. Zmiany w prawie oraz konieczność ciągłej odpowiedzi na potrzeby mieszkańców Gminy w sposób adekwatny i zgodny z aktualnymi zaleceniami stanowi, wyzwanie dla instytucji rządowych, samorządowych jak i pozarządowych w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Konieczna jest zatem międzysektorowa współpraca dążąca do zapewnienia jak najlepszych warunków życiowych wszystkich mieszkańców gminy Zabór, na tyle na ile pozwalają obecne warunki.

Realizacja Strategii powinna przyczynić się do wysokiej jakości życia mieszkańców gminy Zabór, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

Bibliografia

1. Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
2. <http://www.parpa.pl>
3. <https://bdl.stat.gov.pl>
4. <https://mapa.wyniki.edu.pl>
5. <https://poradnik.ngo.pl>
6. <https://www.polskawliczbach.pl>
7. <http://www.psychiatriapolska.pl>.
8. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996.
9. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
10. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
11. N. G. Pikuła, M. Grewiński, E. Zdebska, W. Glanc, Wyzwania dla polityki społecznej w kontekście pandemii koronawirusa, Kraków 2020.
12. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok.
13. Oniszczyk J., Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy.
14. Raport o stanie Gminy Zabór za lata 2019-2021.
15. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, EStrateg. Model włączenia ekonomii społecznej do lokalnych strategii i programów, Biblioteka Ekonomii Społecznej i Solidarnej, 2021.
16. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze za lata 2019-2021.
17. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok.
18. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2019, 2020 i 2021 rok.
19. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
20. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Zabór na tle powiatu zielonogórskiego, województwa lubuskiego i kraju.....	16
Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Zabór według klas wielkości (stan na koniec 2021 roku).....	20
Rysunek 3. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej.....	26
Rysunek 4. Obszary współpracy międzyinstytucjonalnej.....	27
Rysunek 5. Łączna wartość sprzedanego na terenie gminy Zabór alkoholu w latach 2019-2021.....	56
Rysunek 6. Wartość sprzedanego na terenie gminy Zabór alkoholu na 1 dorosłego mieszkańca w latach 2019-2021.....	57
Rysunek 7. Elementy procesu planowania strategicznego.....	81

Spis tabel

Tabela 1. Liczba urodzeń, zgonów i wartość przyrostu naturalnego w gminie Zabór w na przestrzeni lat 2019-2021.....	18
Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2019-2021 (w procentach).....	19
Tabela 3. Dane statystyczne dotyczące publicznej opieki zdrowotnej w gminie Zabór w porównaniu do powiatu zielonogórskiego w 2021 roku.....	23
Tabela 4. Rodzaj przestępstw stwierdzonych w gminie Zabór w latach 2019-2021.....	24
Tabela 5. Zdarzenia drogowe na terenie gminy Zabór w latach 2020-2021.....	24
Tabela 6. Działania ratownicze na terenie gminy Zabór w latach 2019-2021.....	25
Tabela 7. Zakres usług społecznych oraz zadań publicznych.....	28
Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2019-2021.....	34
Tabela 9. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2019-2021.....	34
Tabela 10. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2019-2021.....	34
Tabela 11. Liczba rodzin i osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego oraz kwota świadczeń w latach 2019-2021.....	40
Tabela 12. Liczba dzieci i kwota odpłatności za ich pobyt w pieczy zastępczej w latach 2019-2021.....	42
Tabela 13. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2019-2021.....	45
Tabela 14. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2019-2021.....	46
Tabela 15. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2019-2021.....	46
Tabela 16. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2019-2021.....	46

Tabela 17. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Zabór wobec osób uzależnionych w latach 2019-2021.....	52
Tabela 18. Działania funkcjonariuszy Policji w stosunku do osób spożywających alkohol w latach 2019-2021.....	53
Tabela 19. Liczba pełnoletnich mieszkańców przypadających na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Zabór oraz w województwie lubuskim w latach 2019-2021.....	58
Tabela 20. Liczba osób z terenu gminy Zabór objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w latach 2019-2021	63
Tabela 21. Liczba osób dotkniętych i stosujących przemoc w rodzinie, świadków przemocy w rodzinie oraz osób, z którymi przeprowadzono rozmowy interwencyjne, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w latach 2019-2021	66
Tabela 22. Zasiłek pielęgnacyjny dla osób, które ukończyły 75 lat w latach 2019-2021	70
Tabela 23. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2019-2021	71
Tabela 24. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców gminy Zabór oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu zielonogórskiego na przestrzeni lat 2019-2021.....	76
Tabela 25. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2019-2021.....	79
Tabela 26. Liczba osób korzystających ze świadczenia niepieniężnego i pieniężnego przyznanego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2019-2021.....	79
Tabela 27. Ramy finansowe Strategii	105
Tabela 28. Harmonogram wdrażania Strategii.....	106
Tabela 29. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych	109

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Zabór z podziałem na płeć w latach 2019-2021.....	17
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie zielonogórskim na przestrzeni lat 2019-2021 w porównaniu do województwa lubuskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach).....	19
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2019-2021	20
Wykres 4. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku uczniów z terenu gminy Zabór, powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego	21
Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Zabór w latach 2019-2021	33
Wykres 6. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2019-2021	33
Wykres 7. Powody udzielania świadczeń w 2021 roku (liczba rodzin)	35
Wykres 8. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2019-2021.....	38
Wykres 9. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezradności wychowawczo-opiekuńczej w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej.....	41
Wykres 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa na przestrzeni lat 2019-2021	41

Wykres 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu niepełnosprawności w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej.	45
Wykres 13. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2019-2021	49
Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej	51
Wykres 15. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu narkomanii w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej	51
Wykres 16. Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2019-2021	55
Wykres 17. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Zabór na przestrzeni lat 2019-2021	57
Wykres 18. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu przemocy w rodzinie w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej.	62
Wykres 19. Liczba podjętych i kontynuowanych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021	63
Wykres 20. Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021	64
Wykres 21. Liczba osób stosujących lub doznających przemocy, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2019-2021	65
Wykres 22. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w gminie Zabór na przestrzeni lat 2019-2021	69
Wykres 23. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2019-2021	69
Wykres 24. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w gminie Zabór na przestrzeni lat 2019-2021	70
Wykres 25. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezrobocia w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej	74
Wykres 26. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2019-2021	74
Wykres 27. Stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim na przestrzeni lat 2019-2021 w porównaniu do całej Polski i województwa lubuskiego (stan na koniec roku, w procentach).	75
Wykres 28. Mieszkańcy gminy Zabór pozostający bez pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2019-2021	75
Wykres 29. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa w Gminie w latach 2019-2021 oraz ich udział w ogóle korzystających z pomocy społecznej	78
Wykres 30. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2019-2021	80

